

საქართველოს სახელმწიფოს ენერგეტიკული პოლიტიკა

პროექტი

წინასიტყვაობა

საქართველო ისწრაფვის გახდეს მოწინავე განვითარებულ ქვეყანა, დასავლური დემოკრატიული სამყაროს ნაწილი, ევროგავშირის წევრი და ნატოს წევრ ქვეყნების თანასწორუფლებიანი პარტნიორი. 2022 წლის 3 მარტს საქართველომ გააკეთა ევროგავშირში გაწევრების განაცხადი და აგრძელებს მუშაობას, რომ ეს განაცხადი სრულუფლებიანი წევრობით დგვირგვინდეს. ქვეყნის ენერგეტიკული პოლიტიკა უზაფრთხოების, დუკარბონიზაციის, ეკონომიკური თანამშრომლობის, სოციალური, კვლევითი თუ სხვა ასპექტებით ამ მისწრაფებების უზრუნველყოფის საკვანძომიმარაგებაა.

როგორც ევროგავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების ხელმძღვანელი და ენერგეტიკული გაერთიანების წევრი ქვეყანა, საქართველო ევროგავშირის კანონმდებლობის ეტაპობრივი გადმოტანით და ამოქმედებით ახორციელებს რეფორმებს ენერგეტიკის სექტორში, რმაც უნდა უზრუნველყოს კონკურენტული, გამჭვირვალე და ეფექტური ენერგეტიკული ბაზრების ჩამოყალიბება, საიმედო საინვესტიციო გარემოს შექმნა და საერთაშორისო კავშირების გამყარება. ამ გზით ქვეყანა ცდილობს ჩამოყალიბდეს მდგრადი, მალაქეენოლოგიური ენერგეტიკული სექტორი, აღმოუჩინოს ჩამორჩენა მოხონის წრდასა და შიგა მიწოდებას შორის და ხარისხიანი, ხელმისაწვდომი ენერჯის სტაბილური მიწოდებით შექმნას ეკონომიკური განვითარების და საყოფაცხოვრებო კომფორტის პირობები მთელ ქვეყანაში (დროებითი უზრუნველყოფის ტერიტორიების ჩათვლით).

ამ მიზნების მისაღწევად აუცილებელია პარტნიორული ურთიერთობები მეზობელი ევროგავშირის და ენერგეტიკული გაერთიანების წევრ სახელმწიფოებთან. არნაკლებ მნიშვნელოვანია ინვესტიციების, საერთაშორისო ინსტიტუტების, სექტორის მონაწილეების თუმცა ქვეყნების ნდობა და თანამონაწილეობა ენერგეტიკული პოლიტიკით დასახულ მიზნების მიღწევაში. შესაბამისად სახელმწიფო მზდა ამ მხარეებთან თანამშრომლობით გამჭვირვალედ და კორდინირებულად იმოქმედდეს დასახულ მიზნების მისაღწევად

წინამდებარე დოკუმენტი წარმოადგენს საქართველოს ენერგეტიკული პოლიტიკის ხედვებს, პრიორიტეტებს და ღონისძიებებს 2030 წლამდე. ის შემუშავებულია სექტორის მონაწილეებთან და საერთაშორისო პარტნიორებთან მჭიდრო თანამშრომლობით და ითვალისწინებს სახელმწიფო განვითარების გრძელვადიან ხედვებს და სტრატეგიებს ეკონომიკის უზაფრთხოების, გარემოს და კლიმატის ცვლილების და სხვა მიმარაგებებით დოკუმენტი დღეილდ ეყრდნობა საქართველოს ენერგეტიკის და კლიმატის სამოქმედო გეგმას, რომელიც ენერგეტიკული გაერთიანების წევრობის ფორმატში შეიქმნა.

აქ ჩამოყალიბებული ენერგეტიკის დრგის განვითარების ერთიანი, გრძელვადიანი სახელმწიფოებრივი ხედვა არის დრგის განვითარების მოგლე, საშუალო და გრძელვადიანი სტრატეგიების, მათზე დფუნებულ ენერგეტიკული პროგრამების შემუშავების და დრგის განვითარების საფუძველი. სახელმწიფო თავისი საჯარო უწყებებით სექტორის მარჯის და რეგულირების უწყებების მეშვეობით გეგმავს აქ მოყვანილი პრინციპების და კონკრეტულ ღონისძიებების განხორციელებას და ვიმედდუნებთ რომ ამ საქმეში ჩვენი ადგილობრივი და საერთაშორისო პარტნიორების, მოქალქეების თანადროითწარმატებულად ივაღწევთ დასახულ მიზნებს.

ლევან დვითაშვილი

შინაარსი

წინასიტყვაობა	2
საქართველოს ენერგეტიკის სექტორის მიმოხილვა	6

ენერჯის მიწოდება და მიხმარება	6
ელექტროენერჯეტიკა	8
ბუნებრივი გაზი	9
ნავთობი	10
ნახშირი	11
ბიომასა	11
ინსტრუქციური მოწყობა	12
სახელმწიფოს ენერჯეტიკულ პოლიტიკის პრინციპები და ძირითად მიმართულებები	14
ენერჯეტიკის პოლიტიკის სახელმძღვანელო პრინციპები	15
სახელმწიფოს ენერჯეტიკულ პოლიტიკის ძირითად მიმართულებები	17
ენერჯეტიკულ პოლიტიკის ამოცანები	24
1. ენერჯეტიკულ უსაფრთხოების ამაღლება	24
არსებულ მდომარეობა	24
ენერჯეტიკულ უსაფრთხოების ამაღლების მიზნები და ღონისძიებები	29
ელექტროენერჯისა და ბუნებრივი გაზის სექტორის განვითარების სცენარები	32
2. ენერჯეტიკულ სექტორის ეკონომიკური მაჩვენებლების და კონკურენტუნარიანობის გაუმჯობესება	38
სექტორის წვლელ ქვეყნის მაკროეკონომიკურ მაჩვენებლებში	38
კონკურენტია ელექტროენერჯისა და ბუნებრივი გაზის საცალოდ საბითუმო ბაზრებზე	39
ელექტროენერჯის და ბუნებრივი გაზის ფასები	40
ელექტროენერჯით და ბუნებრივი გაზით საგარეო ვაჭრობა და ტრანზიტ	41
ინვესტიციები სექტორში	42
ნედლე ნავთობი და ნავთობპროდუქტების ბაზარი	43
ნახშირი	43
ბიომასა	44
3. ენერჯეტიკულ სექტორის ორგანიზაციულ და ინსტრუქციური განვითარება, მონაწილეობა უწყებებში	44
ენერჯეტიკის სექტორის მართვა და რეგულირება	44
ენერჯეტიკულ რეფორმა და კონკურენტულ ბაზრების განვითარება	45
ენერჯეტიკულ სექტორის მონაწილეობის უწყებების დაცვა	47
სატრეფიკაციო პოლიტიკა და მოსალოდნელი ცვლილებები	50
4. გარემოზე უწყვეტ ზემოქმედების შემცირება	51
5. ენერჯეტიკულ სექტორი და კლიმატის ცვლილება	55
საბჭოს გაზების გაფრევენების ენერჯეტიკულ წყაროები	55

ენერგეტიკის სექტორიდან სათბურის გაზების გაფრქვევების შემცირების სამიწე მაჩვენებლები.....	56
კლიმატის ცვლელის გავლენა ენერგეტიკის სექტორზე	58
6. განახლებად ენერჯის წყაროების განვითარება.....	60
განახლებად ენერჯის წყაროების განვითარების ამოცანები.....	60
არსებულ მდგომარეობა და გამოწვევები.....	62
დგეგმილ ღწისძიებები და სამიწე მაჩვენებლები	65
7. ენერგოეფექტანობის ამაღლება	69
ენერჯის მიწობის და მხმარების ეფექტანობის ამოცანები და არსებულ მდგომარეობა .	69
ენერჯის მიწობის და მხმარების ეფექტანობის ამაღლების ღწისძიებები და სამიწე მაჩვენებლები.....	71
8. ენერგეტიკულ სიღრბე და მოწველდ მომხმარებლების დცვა.....	76
9. ინოვაციური განვითარება, განათება, კვლევები.....	80
ინოვაციების, ახალ ტექნოლოგიების და კვლევების ხელშეწყობის მიწნები და ღწისძიებები 82	
ენერგეტიკულ განათების ხელშეწყობა	83
გამოყენებით კვლევები ენერგეტიკულ სექტორისთვის	84
ენერგეტიკულ პოლიტიკის შესრულება.....	85

გამოყენებულ აკრონიმები

CSAP - საქარუელს კლიმატის სამოქმედოგეგმა

IEA - საერთა შორისოენერგეტიკულ სააგენტო

NECP - ენერჯეტიკის და კლიმატის ინტეგრირებულ ეროვნულ გეგმა (National Energy and Climate Plan)

NEEAP - ენერჯეტიკის სამოქმედო გეგმა

NDC - საქართველოს ეროვნული დანსაზღვრული წვლილი

PSO - საჯრომომსახურების ვალდებულება (Public Service Obligation)

RDI - კვლევა ინოვაცია და განვითარება

MoESD - საქართველოს ეკონომიკის და მდგრად განვითარების სამინისტრო

მშპ - მილიანი შიგა პროექტი

გვტო - გიგავატსაათი

სემეკი - საქართველოს ენერჯეტიკის და წყალმომარაგების ეროვნულ მარეგულირებელ კომისია

სნგკ - საქართველოს ნავთობის და გაზის კომპანია

სგტვ - საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია

სსე - საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა

ტვ - ტერჯოლი

საქაროელს ენერჯეტიკის სექტორის მიმოხილვა

საქაროელს ენერჯეტიკის სექტორმა, ბოლო ათწლეულის განმავლობაში, ენერჯის მიწოდების უზრუნველყოფისა და მედგი ენერჯეტიკულ სისტემის ჩამოყალიბების კუთხით მნიშვნელოვან პროგრესს მიაღწია.

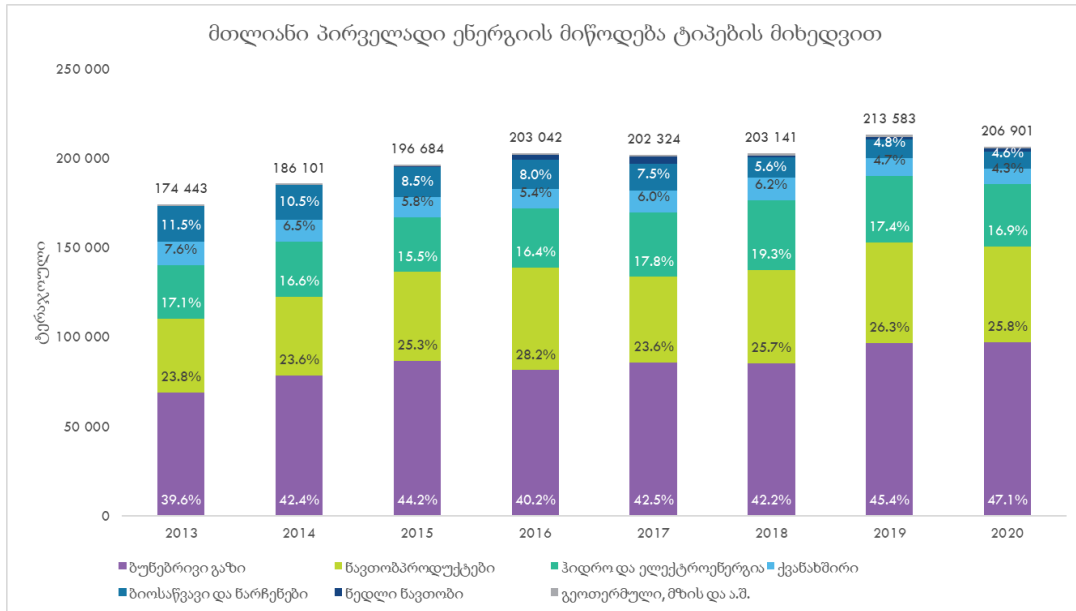
საქაროელს ელექტროენერჯეტიკულ სისტემა, რომელც 1990-იანი წლების დასაწყისში ელექტროენერჯის მიწოდების ხშირი წყვეტებით ფინანსური დანაკარგებითა და არეფექტანობით ხასიათდებოდა, გარდამავალი მზრდო კონკურენტუნარიანობის მქონე სისტემად მნიშვნელოვანი ინვესტიციები განხორციელდა შიდა ქსელს და ტრანსსასაზღვრო ინფრასტრუქტურის განვითარებაში, რმაც ხელ შეწყობიწოდების უზრუნველყოფის გაუმჯობესებას და რეგიონულ ვაჭრობის განვითარებას. წახალისებაზე დაფუძნებულ რეგულაციების შემოღებამ შეამცირა ქსელს დანაკარგებიც. საქაროელს ენერჯეტიკის სექტორში მიმდინარე რეფორმები მიზნად ისახავს მისი ეფექტანობის, კონკურენტუნარიანობის და მიწოდების უზრუნველყოფის კიდევ უფრო გაძლიერებას ევროკავშირის ენერჯეტიკულ კანონმდებლობის დანერგვის გზით

საქაროელს არ გააჩნია ნავთობისა და გაზის მნიშვნელოვანი მარაგები, თუმცა ქვეყანა არის ნავთობისა და გაზის მნიშვნელოვანი სატრანზიტოფუნქციის მატარებელი. საქაროელს განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს კლიმატის ცვლილებისა და მდგრად განვითარების საკითხებს. თანამედროვე მსოფლიო გამოწვევების შესაბამისად პროორიტიულა ენერჯეტიკისა და განახლებად ენერჯის წყაროების და ენერჯეტიკულ ბაზრების განვითარება.

ენერჯის მიწოდება და მოხმარება

საქაროელში მთლიანი პირველად ენერჯის მიწოდებამ 2019 წელს 213 583 ტჯ შეადგინა, ხოლო საბოლოო ენერჯის მოხმარება 192 259 ტჯ იყო¹ ადგილობრივი ენერჯის წყაროები ჰიდროენერჯიას, ბიომასას და მცირე რაოდენობით ქვანახშირს მოიცავს, თუმცა საბოლოო ენერჯის მოხმარებაში ძირითად წილ იმპორტირებულ ნავთობსა და ბუნებრივ გაზს ეკუთვნის (66.4%). თუი ნავთობპროდუქტები ძირითად და ტრანსპორტს სექტორში გამოიყენება, ბუნებრივი გაზის მოხმარება უფრო მრავალფეროვანია და მოიცავს როგორც ელექტროენერჯის წარმოებას, ისე - მრეწველობასა და საყოფაცხოვრებო სექტორს. ბუნებრივი გაზის და ნავთობპროდუქტების თთქმის 100% იმპორტირებულია.

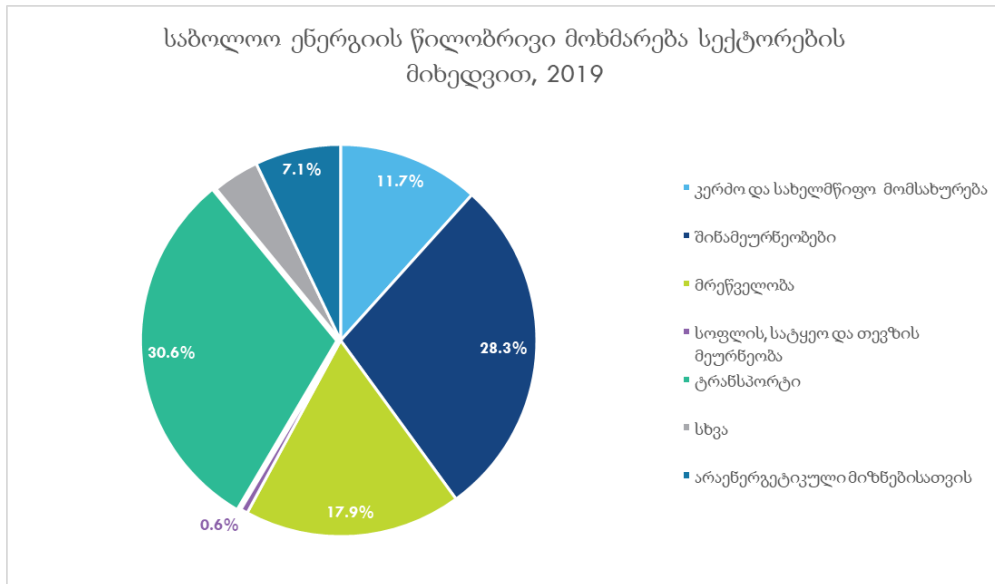
¹ საქაროელს აგრეგირებულ ენერჯეტიკულ ბალნსი, 2019 წელი.

გრაფიკი 0: მილიანი პირველადი ენერჯის მიწოდება ენერჯის ტრანსპორტის ტიპების მიხედვით 2013-2020 წწ.

ენერჯის საბოლოო მოხმარება 2000 წლიდან იზრდება (გამონაკლისი იყო 2009 წელი) და 2019 წელს მიწოდებამ 213 583 ტჯ შეადგინა, რაც 2000 წელთან შედარებით 90%-იან ზრდას ნიშნავს. ენერჯის ყველაზე დიდ მოხმარებელ ტრადიციულდ საყოფაცხოვრებო სექტორი იყო, თუმცა ბოლო წლებში ენერჯის მოხმარების 30%-იანი წილთ ლიდრობს ტრანსპორტის სექტორი, შემდეგ მოდის საყოფაცხოვრებო სექტორი (28%), ინდუსტრია (16%). ელექტროენერჯის დახლებით 17% უზრუნველყოფა აჭარბებს მიერ ელექტროენერჯის მოხმარება, რაც საბოლოო ენერჯის მოხმარების დახლებით 4%-ია².

² მონაცემების ნაკლებობის გამო აჭარბებული ელექტროენერჯის გარდა სხვა სახეობის ენერჯის მოხმარება

გრაფიკი 1: ეკონომიკური სექტორების ენერჯომხმარების წილი 2019 წელს

ენერჯის საბოლოომომხმარებაში ყველზე დიდ წილ ბუნებრივ გაზს უჭავია (36.4%), რომლს ძირითად ნაწილც საყოფაცხოვრებო სექტორის მიერ მოხმარება. შემდეგ მოლს ნავთობპროდუქტები (30%) და ელექტროენერჯია (22.6%). დრჩენილ 11% მოცავს ბიომასას, ქვანახშირს, გეოთერმულენერჯიას.

ელექტროენერჯეტიკა

საქარუელში ელექტროენერჯიაზე მოხონის ძირითადნაწილ ადილბრივი გენერაციის ობიექტები - ჰიდრო (70%-მდე) და თბულექტროსადურები (20%-მდე) აკმაყოფილებენ, მოხონის ადილბრივი წარმოებით დუბალსნებელ ნაწილ კი ელექტროენერჯის იმპორტით იფრება (საშულოდ 13%). სეზონური გამოჰიდროელექტროსადურების წილ მოლან წარმოებაში ცვალბადა: წილს საშულო მაჩვენებელ მაქსიმუმს მაისი-ივლისის (98%-ზე მეტ), ხლო მინიმუმს (დახლებით 46-53%) დეკემბერი-თებერელს პერიოლში აღწევს. შესაბამისად თბოსადურების და იმპორტის წილ ყველზე დბალ გაზფუზრფუზშია, ხლო მალლ - ზმიარში. გაზფუზრფუზის პერიოლში, რუცა მდნარეების წყლს შემოდნება ყველზე მალლა, მეზბელქვეყნებში ელექტროენერჯის ექსპორტ ხორციელდება. საქარუელს ელექტროენერჯეტიკულ სისტემა მალლ ძაბვის გადმცემი ხაზებით დაკავშირბულა ოხივე მეზბელქვეყანასთან რცქვეყნის სატრანსტოპოტენციალს რეალბებაში მნიშვნელგან როლ ასრულებს.

2021 წლსთის საქარუელში მოქმედ ელექტროსადურების ჯამური დდმულ სიმძლვრე 4 533 მეგავატა და ჰესების წილ 73%-ითგანისაზურბა. მარგულრბელ ჰესების დდმულ სიმძლვრე 2 381

ა, ხლომოდნებაზე მოუწავე ჰესების ჯამური სიმძლვრე 942 მეგავატა აღწევს.

ჰესების ძირითად ნაწილ (სრულ სიმძლვრის 55%, 2 510 მგვტ) დასავლეთ საქარუელშია განლგებულ (მდნარეების ენჯრისა და რინის აუტებში). საქარუელში მოქმედ 6

თბილისის საკრებულოს დადგენილი საპროექტო სიმძლავრე შეადგენს 1 189 მეგავატს - ქვეყნის მოლანი დადგენილი სიმძლავრის დაახლოებით 26%-ს.³

საქართველოში ელექტროენერჯის მოხმარება მზარდ ტენდენციით ხასიათდება. ელექტროენერჯის ყველაზე დიდ მომხმარებელ ინდუსტრია (30%) და კომერციული სექტორი (30%), შემდეგ მოდის საყოფაცხოვრებო სექტორი (20%). ელექტროენერჯის დახლებით 18%-მდე ოფორმირებულ აფხაზეთს მიერ მოხმარება.

საქართველს მნიშვნელოვანი ჰიდროენერჯეტიკული პოტენციალი გააჩნია, რაც სწორი ათვისების შემთხვევაში საშუალებას მისცემს, შეამციროს ელექტროენერჯის და გაზის იმპორტი დამოკიდებულება. შესაძლებელია რამდენიმე დიდ მარგალიტებზე და მრავალ მოდულაზე მომუშავე ჰიდროელექტროსადგურის აშენება.

ბუნებრივი გაზი

ბუნებრივი გაზი საქართველოს ენერჯის უნიშვნელო ნაწილს წყარო. 2019 წელს ბუნებრივი გაზის მიწოდებამ 2.7 მლრდ მ³ (97 023 ტუ) შეადგინა, რაც მოლანი პირველად ენერჯის მიწოდების 45.4%-ია. ბოლო წლებში განსაკუთრებით გაიზარდა ბუნებრივი გაზის წილი საბოლოო მოხმარებაშიც და 36.4%-ს მიაღწია (2019წ). მოხმარება, ძირითადად საყოფაცხოვრებო სექტორს და საგზაო ტრანსპორტს ხარჯზე გაიზარდა, რასაც რეგიონების გაზიფიკაციამ და გაზზე მომუშავე ავტომობილებში სანავადად გამოყენების ეკონომიურებამ შეუწყობ ხელს. ადგილობრივი რესურსების სიმწირის გამო საქართველ სრულდარს დამოკიდებულ ბუნებრივი გაზის იმპორტზე. ადგილობრივ მოწოდებას ბუნებრივი გაზის შიდა მიწოდებაში მხოლოდ 0.4% უჭირავს. გაზის იმპორტი ძირითადად ზღვრისაგან და ხორციელდება, შედრებით მცირე მოცულობები კომერციული სექტორის მოხმარებლებისათვის შემოდის რუსეთის ფედერაციიდანაც.

საქართველო აზერბაიჯანის „შაჰ-დენისის“ საბადოს გაზს იღებს „სამხრეთკავკასიური მილადენის“ საშუალებით ე.წ. „ოჯიური“ და „დმატბით“ გაზის ყიდვა-გაყიდვის ხელშეკრულებების საფუძველზე. შესასყიდ „ოჯიური“ გაზის მაქსიმალური მოცულობა ყოველწლიურ დგანისაზღვრება აზერბაიჯანიდან თურქეთში გატარებულ გაზის მოცულობის 5 %ით ამ ხელშეკრულების მოქმედების ვად 2068 წლმდეა განსაზღვრულ. დმატბით გაზის მოცულობა ფიქსირებულია და ხელშეკრულების საფუძველზე (მოქმედების ვად - 2026 წლმდე) ქვეყანაში წლიურდ 500 მლნ. მ³ ბუნებრივი გაზი შემოდის.

„ოჯიური“ და „დმატბით“ გაზის მყიდველ საქართველს მთავრობის მიერ ნომინირებულია სს „საქართველს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია“ (სნგკ), რომელსაც აღნიშნულ გაზის ყიდვა-გაყიდვაზე გაფორმებულ აქვს შესაბამისი ხელშეკრულებები. თავის მხრივ, კორპორაცია „სოგარის“ აფორმებულ კომპანი(ებ)ის მეშვეობით გაზს „სოციალური გაზის“ ფრმით აწვდის რეგულირებულ სეგმენტს (საყოფაცხოვრებო მოხმარებლებსა და თბილისის საკრებულოს). შესაბამისი ხელშეკრულებების ფრლებში „სოგარის“ შვილობილ კომპანიას ქვეყნის „სოციალური გაზის“ მოხმარების საჭიროდმატბით მოცულობითურწველი ვალდებულია აქვს ალებული.

³ საქართველს გადმცემი ქსელს განვითარების აწილანი გეგმა 2021-2031.

აუზრიაოჯანულო გაზის მიწოდების დმატებითწყაროს წარმოადენს კომპანია „სოგარის“ შვილობილ კომპანიის მიერ იმპორტირებულ ბუნებრივი გაზი, რაც კომერციულ ორგანიზაციებს საბაზრო (არარეგულირებად) ფასითმიეწოდება.

ჩრდლოესამხრეთს მაგისტრალური გაზადენების სისტემა, ძირითადდ რუქეთდნ სომხეთს მიმაროულბით ბუნებრივი გაზის ტრანზიტ ემსახურება. გაწეულ მომსახურების საფასურდ გაზადენის ოპერატორი, შპს „საქაროელს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია“ (სგტკ) ფულდ ანაზღურებას იღებს. საქაროელს შეუძლას, საჭიროების შემთხვევაში, ამავე მილადენითრუქულ გაზის მიღება, რაც ძირითადდ ზმთის პიკური მოხმარების პერიოდში ხდება დ მთულ წლოური მიწოდების 6.2% ს შეადენს (2019)⁴.

გაზის მიწოდების უაფრთხოების გაზრდს დ სეზონური დ დე-ლმური მიწოდება-მოხმარების დრეგულირების მიწებისათვის განიხილება გაზის მიწისქვეშა საცავის პროექტი ან სხვა აღტრნატულ გადწყვეტს გეზბი.

გაზის მარგის შექმნით მნიშვნელუნად ამალდება საქაროელს ენერგეტიკულ უაფრთხოება, რადან ბუნებრივი გაზის ქვეყნის გარედნ მოწოდების დუგეგმავი შეწყვეტს შემთხვევაში შესადლებელ ექნება მოხმარებლებისათვის საცავიდნ გაზის მიწოდება, ასევე - გაზის მიწოდებასა დ მოხმარებას შორის არეებულ სეზონური დსბალნსის დრეგულირება დ ზმთის პერიოში პიკური მოხმარების დკმაყოფილება.

ნავთობი

2019 წელს ნავთობისა დ ნავთობპროდუქტების წილ მილან პირველდენერგის მიწოდებაში 27%-ით განისაზღვრ. საქაროელში მოხმარებულ ნავთობპროდუქტების თთქმის 100% იმპორტით კმაყოფილდება. ნავთობპროდუქტების მოწოდება, ძირითადდ აუზრიაოჯანიდნ დ რუქეთდნ, აგრეთვე ბუღარეთდნ, რუინეთდნ, საბერმნეთდნ, იტალიდნ, ორქემნეთდნ დ სხვა ქვეყნებიდნ ხორციელდება. უანასკნელბერიოში ყოველწლოურდსაქაროელში დახლებით 1-1,1 მლნ ტნ ბენზინი დ დოჟლს საწვავია იმპორტირებულ.

ნავთობპროდუქტების ძირითად მომხმარებელ ქვეყანაში სატრანსპორტო სექტორია. გარდ ამისა, ნავთობპროდუქტების ადგილბრივი ბაზრი ემსახურება ქვეყნის საჰაეროსიგრევი ტრანზიტითმრვ სატრანსპორტოსაშულებებს, აგრეთვე - აეროპორტებსა დ საზღვაოპორტებს.

საქაროელ კასპიური ნავთობის სატრანზიტო ქვეყანაცაა. ნედლ ნავთობის ტრანსპორტირების ინფრსტრუქტურ შედება ბაქო-თბილსი-ჯიჰანის (BTC) მილადენისა დ დსავლეთს მარმრუტს საექსპორტო (WREP) მილადენებისგან. სატრანზიტო ნედლ ნავთობი ურეტუსად აუზრიაოჯანში იწარმოება, შედრებითმცირე როდენობით მოდს ყაზხეთდნ დ ორქემნეთდნ. საქაროელში მცირე მოცულობით ნედლ ნავთობის მოზგებაც ხორციელდება. ქვეყანაში დეისათვის ორი ლცენზირებულ ნავთობგადამამუშავებელ საწარმოფრქციონირებს.

⁴ 2020-21 წლებში ეს მონაცემი მნიშვნელუნად არის გაზრდლ

განიხილვა ნავთობის საგანგებო მარგების შექმნა რომლის სავალდებულო მოცულობა, არსებული კანონმდებლობის მოთხოვნის გათვალისწინებით დაახლოებით 320-350 ათას ტონა უჭირავს და შეიძლება ძირითადად ნავთობპროდუქტების მოწოდებელ და/ან გამყიდველ კომპანიების საცავების გამოყენებით განხორციელდეს.

ნავთობის და გაზის ძებნა-ძიების სამუშაოები მიმდინარეობს ლცენზიატ კომპანიების მიერ რომელთაც ხელშეკრულებების საფუძველზე გადაცემული აქვთ საძიებო ტერიტორიის სალცენზიო ბლუკები. განსაკუთრებით პერსპექტიულად ფასდება აგრეთვე, დაგეგმილ ძებნა ძიების სამუშაოთა წარმოების გაგრძელება შავი ზღვის შელფზე.

ნახშირი

საქართველ ნახშირის მნიშვნელოვან მარგებს ფლობს. საბადოების ჯამური ეკონომიკური პოტენციალი დაახლოებით 200 მილიონ ტონა ნავთობის ეკვივალენტად შეიძლება შეფასდეს. თუმცა, საბადოების გეოლოგიის სირთულეს, გარემოს დაცვასთან დაკავშირებულ პრობლემებისა და პროდუქციის შედარებით დაბალ ხარისხის გამო ადგილობრივი ნახშირი კონკურენციას ვერ უწევს იმპორტირებულ რუსულს. ადგილობრივ წარმოებულ ნახშირის წილი, იმპორტირებულ ნახშირთან ერთად მილიონ ენერგეტიკულ ჯანსში შედარებით მცირეა.

აღსანიშნავია, რომ ნახშირის ძირითადი, ტყიბულთაოლის საბადო დღეს ოფიციალურად ნახშირის ფენის მეთანს შეიცავს, რომლის მოხვედრა თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებით არის შესაძლებელი. USAID-ის შეფასებით აღნიშნულ მარგებზე ერთ ტონა ქვანახშირის მარგზე 15-50 კუბური მეტრის ფრულბშია, რაც ჯამურად მინიმუმ 7 მლნ კუბური მეტრს შეადგენს. მისი მოხვედრით მნიშვნელოვანი წვლილი იქნება შეტანილი ენერგეტიკულ ჯანსში ადგილობრივი, ეკოლოგიურად დაკავშირებული დამატებითი რესურსების წილს გაზრდასა და ენერგეტიკულ უსაფრთხოების ამაღლებაში.

ადგილობრივი ქვანახშირის გამოყენების პოტენციურ მიმართულებად განიხილება ელექტროენერჯის წარმოება, თუმცა მოხვედრასა და გენერაციისთვის საჭირო მნიშვნელოვანი ინვესტიციების საჭიროების გამო და სხვა ალტერნატივების გათვალისწინებით ეს საკითხი აქტიური განხილვის ფარგლებში არ არის. პრობლემად რჩება ნახშირის მოპოვებელ რეგიონების ეკონომიკური განვითარების და ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმების საკითხები.

ბიომასა

მერქნულ ბიომასა საქართველოში წლების განმავლობაში გათბობის ერთერთ მთავარ წყაროს წარმოადგენდა, განსაკუთრებით - რეგიონებში. თუმცა, გაზიფიკაციასთან და მისაწვდომი ტყის რესურსების შემცირებასთან ერთად შეშის მოხმარება მნიშვნელოვნად შემცირდა. ბიონერჯის მიწოდებამ 2019 წელს 10 279 ტონა (1.3 მლნ მ3) შეადგინა, რაც ენერჯის მთლიანი მოხმარების 4.8%-ია და ძირითადად მერქნულ ბიომასას მოიცავს. აღნიშნულ ბიომასა თბობის სრულად საყოფაცხოვრებო სექტორის მიერ მოხმარდება. სატყეოდ სასოფლო-სამეურნეო ნარჩენებიდან ხდება მცირე მოცულობით მყარი თანამედროვე ბიომასის - პელეტების და ბრიკეტების წარმოება და მათ გამოყენება. არსებობს ინციატივები ბიოგაზის წარმოებასთან დაკავშირებითაც

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მონაცემებით საქარველს ტყის ფართობი შეადგენს 3124,2 ათას ჰა-ს და დეისათვის სრულდაროს სახელმწიფო საკუთრებაში, საქარველს ყველ ტყის მდრად, განახლებად ენერგეტკულ პოტენციალ 400-500 ათას მ³-ია. ამჟამად საქარველს რეგინებში ტყეების ეტპობროვი ინვენტაროზცია მიმდნარობს, რის შემდეგაც ქვეყანას ექნება უფროსრულყოფილ ინფორმაცია ტყის მდრად მარუის ფრულებში გამოსაცენებელ რესურსების ოდნობის შესახებ.

ამის მიუხედავად უკვე ცხადია, რომ ბიომასის გამოყენება ტყის დეგრადირების ხარჯზე მიმდინარეობს. შესაბამისად საჭიროა ენერგო-გადაწყვეტილებების შემუშავება და განხორციელება, რაც უზრუნველყოფს გათბობის მოთხოვნილების დაკმაყოფილებას მდგრადი ბიოენერგიით. ამაში უდიდესი როლი უნდა შეიტანოს არსებული შეშის ღუმელების ეფექტიანი ღუმელებით ჩანაცვლებამ. სხვა ალტერნატვებთან ერთად აქტურად განიხილება, სასოფლსამეურნეო ნარჩენების, მათშორის, ვაწის და ხეხილს ნასხლვების, ოხილს ნაჭყის და სხვა ნარჩენების ენერგეტკულ გამოყენების შესაძლებლობა პირდაპირან პელეტების და ბრიკეტების სახით

ინსტრუქციური მოწყობა

ენერგეტკის სექტორის მარუა და ზედმხედელბა ეკონომიკისა და მდრად განვითარების სამინისტროს, სხვა საჯრო უწყებების, პარლემენტს, დრუბროვი უწყებებისა და მარეგულრბელ ორგანოების მიერხორციელებია.

ეკონომიკისა და მდრად განვითარების სამინისტრო- პასუხისმგებელა ენერგეტკისა და მდრად განვითარების მიმარულებითპოლტკის შემუშავებასა და განხორციელებაზე. პოლტკის შემუშავება გულსხმობს ქვეყნის ენერგეტკის დრუის პროორტეტების და დრუის განვითარების სტრატეგიულ მიმარულებების, აგრუთე, ენერგეტკულ უსაფრთხოების ძირითად მიმარულებების განსაზღვრას. ენერგეტკის დრუის განვითარების ერთანი, გრძელვადანი სახელმწიფოებროვი ხედის ჩამოყალბებასა და დრუის განვითარების მოვლ, საშულო და გრძელვადანი სტრატეგიების, მათე დფუნებულ ენერგეტკულ პროგრამების შემუშავებას.

საქარველს პარლემენტ განიხილვს და ამტვიცებს ენერგეტკის სექტორთან დკავშირებულ კანონმდებლობას, ასევე, პარლემენტს დრუბროვი ეკონომიკისა და ეკონომიკური პოლტკის კომიტეტი ზედმხედელბას უწევს ენერგეტკის სექტორის განვითარებას.

საქარველს ენერგეტკისა და წყალმარგების მარეგულრბელ ეროვნულ კომისიის ძირითად მოვალეობაა ელექტროენერგიისა და ვაწის სექტორთან დკავშირებულ რეგულაციების დმტვიცება, ელექტროენერგიისა და ვაწის სექტორში ლცენზიების გაცემა და ლცენზიატების საქმიანობის რეგულრბა, ელექტროენერგიისა და ბუნებროვი ვაწის სამომხმარებლო ტროფების დდენა, რეგულრბულ ბაწრის მონაწილეების დვების გადწყვეტ, მომხმარებელა უფლებების დცვა, ბაწრების მონიტორინგი და ა.შ.

სს საქარუელს ენერჯეტკის განვითარების ფონდი - საქარუელში განახლებად ენერჯის წყარუბის განვითარების ხელშეწყობის მიზნით არის შექმნილი. ფონდი ახორციელებს პოტენციური პროექტების წინასწარ ტექნიკურ-ეკონომიკურ შეფასებას, პროექტების გარემოზე ზემოქმედების წინასწარ შეფასებას, მოძიებს ინვესტორებს და თანამშრომლობს მათთან პროექტის დაფინანსების გადაწყვეტილების მიღებამდე.

სს „საქარუელს ენერჯეტკულ ბირჯა“ - დაფუძნდა 2019 წლის 4 დეკემბერს, სს "საქარუელს სახელწიფო ელექტროსისტემისა" და სს "ელექტროენერჯეტკულ სისტემის კომერციული ობერტორის" მიერ ენერჯეტკულ ბირჯის საქმიანობა მოცავს დიით ადრე ბაზრის ობერობას, დიური ბაზრის ობერობას, ომხროვი ხელშეკრულებების (ფორგარდულ) ბაზრის ობერობასა და დიით ადრე და დიური ბაზრებისთვის ანგარიშსწორების სისტემის მარუას.

შპს „საქარუელს გაზის ბირჯა“ - დარსდა 2021 წლის 15 ოქტომბერს, როგორც სნგკ“-ს და „სგტ“-ს შვილბილ კომპანია. საქარუელს გაზის ბირჯა არის საბიოფო ბაზრის სეგმენტი, სადც მოწაწილები, მათ შორის, ბუნებრივი გაზის გადმცემი სისტემის ობერტორი, ბუნებრივ გაზს ყიდულობენ/ყიდან (მათ შორის, დაბალსების მიზნით) მოქმედ კანონმდებლობის შესაბამისად

სს „საქარუელს სახელწიფო ელექტროსისტემა“ (სსე) - ელექტროენერჯის გადმცემი სისტემის ერთადრთ ობერტორია. კომპანია საქარუელს მთულტერიტორიაზე ფლობს და ექსპლუატაციას უწევს 3 550 კმ სიგრძის ელექტროგადმცემ ხაზებსა და 93 ქვესადურს. სსე უზრუნველყოფს ელექტროენერჯის გადცემასა და დსპექტიროზციას. სსე-ს აქციების სრულბაკეტა ფლობს სსიპ „სახელწიფოქენების ეროვნულ სააგენტო“, ხლოორგანიზაციის მარუის უფუბა გადცემულ აქვს საქარუელს ეკონომიკისა და მდურად განვითარების სამინისტრს.

სააქციო საზოგადოება გაერთანებულ ენერჯეტკულ სისტემა „საქრუენერჯო“ - ფლობს და ექსპლუატაციას უწევს 500, 330 და 220 კვ ძაბვის ელექტროგადმცემ ხაზებს (4 სისტემათ შორისი და 5 შიდსასისტემო ეგბ). კომპანიის საქმიანობის ამოცანა და მიზნია საკურბაში არსებულ ელექტროგადმცემი ხაზების გამარულმდომარეობაში შენარჩუნება და უსაფრხო ექსპლუატაცია; ელექტროენერჯის შეუფრებელ გადცემა, მათ შორის ტრანზიტულ გადცემის უზრუნველყოფა; მეზრბელ ქვეყნების ენერჯეტკულსისტემებთან პარულტორუქიმში მუწაობის ხელშეწყობა;

ელექტროენერჯიტკულ ბაზრის ობერტორის (ესკო) - ფუნქციებია საბალსო ელექტროენერჯის (სიმძლვრის) ყიდა-გაყიდა (მათ შორის, იმპორტსა და ექსპორტზე საშულ და გრმელადანი ხელშეკრულებების გაფრმების გზით); გარნტრებულ სიმძლვრით ვაჭრბა; საბიოფო ყიდა-გაყიდის შესახებ ერთანი ბაზის, მათ შორის, აღრიცხვიანობის ერთანი რეესტრის შექმნა და წარმოება. ელექტროენერჯის დსპექტიროზციის ლცენზიატს მიერმეზრბელ ელექტროენერჯეტკულ სისტემების შესაბამის საწარმოებთან გაფრმებულ პარულტორუქიმში მუწაობის ხელშეკრულებების წინასწარი შეთანხმება და მათმონიტორინგი; ახალ ელექტრუსადურების მშენებლობის ხელშეწყობა და კანონმდებლობით გათვალსწინებულ სხვა უფუბამოსილების განხორციელება. ექსკლუიურად ახორციელბს საბალსო ელექტროენერჯითა და გარნტრებულ სიმძლვრით ვაჭრბას, სეზონური საჭიროების მიხედვით ელექტროენერჯის იმპორტსა და ექსპორტს, საბიოფო აღრიცხვის კვანძების ინსპექტირბას; არის ახლდშენებულ ელექტრუსადურების მიერ წარმოებულ ელექტროენერჯის გარნტრებულ შემსყიდელ.

სს „საქაროელს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია“ ახორციელებს ბუნებრივი გაზის იმპორტსა და მიწოდებას, არის ბაქო-სუფსის ნავთობსადენის ქართულ სექციის მესაკუთრე, ხოლო შვილობილ კომპანიის მეშვეობითსაკუთრების უფლებითფლობს ქვეყნის მაგისტრალური გაზსადენების სისტემას. კორპორაცია შესაბამისი ხელშეკრულებებით განსაზღვრულ კომპეტენციის ფარგლებში წარმოადგენს სახელმწიფოს სამხრეთკავკასიური მილსადენის და ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის პროექტებში, შვილობილ კომპანიებთან ერთად ფლობს, ქმნის და ანვითარებს სათანადო ინფრასტრუქტურასა და მსხვილ ენერგეტიკულბიექტებს, მათშორის კომბინირებულ ციკლს გაზის ტრზინიან თეს-ებს, უწევს მათ ოპერირებას. კორპორაცია, მისთვის მინიჭებულ ნავთობის ეროვნულ კომპანიის სტატუსით მონაწილეობს ქვეყნის ტერიტორიაზე ნავთობისა და გაზის ძებნა-ძიებისა და მოპოვებისამუშაოებში, როგორც დამოუკიდებლად ისე ინვესტორ კომპანიებთან ერთად პროექტის წილობრივი განაწილების ხელშეკრულებების საფუძველზე.

შპს „საქაროელს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია“ - თავის საქმიანობას წარმართავს საქაროელს კანონმდებლობის შესაბამისად და ხელმძღვანელებს საქაროელს კანონით „ელექტროენერგეტიკისა და ბუნებრივი გაზის შესახებ“, „მაგისტრალური გაზსადენების ტექნიკური ექსპლუატაციის“, „მაგისტრალური გაზსადენების უსაფრთხო ექსპლუატაციის“ და „ბუნებრივი გაზის ბაზრის“ წესებით კომპანია უზრუნველყოფს მაგისტრალური გაზსადენების გამართულად სტაბილურ ფუნქციონირებას, უზღოს მის ეფექტრობას, ხელს უწყობს ბუნებრივი გაზის შეუფერხებელად უსაფრთხო მიწოდებას.

სსიპ ნავთობისა და გაზის სახელმწიფო სააგენტო „ნავთობისა და გაზის შესახებ“ საქაროელს კანონის თანახმად ახორციელებს ნავთობისა და გაზის ოპერაციების სახელმწიფოზე დამხედველობას და რეგულირებას. სააგენტო უზრუნველყოფს ნავთობისა და გაზის წიაღისეულ რესურსების ათვისების სფეროში ერთიანი სახელმწიფო პოლიტიკის გატარების პრაქტიკულ უზრუნველყოფას, საქაროელს ნავთობისა და გაზის სექტორში ადგილობრივი და უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის ხელშეწყობას.

სახელმწიფოს ენერგეტიკულ პოლიტიკის პრინციპები და ძირითად მიმართულებები

საქაროელს ისწრაფვის გახდეს მოწინავე, განვითარებულ ქვეყანა, დასავლური დემოკრატიული სამყაროს ნაწილი, ევროავშირის წევრი და ნატოს წევრი ქვეყნების თანასწორუფლებიანი პარტნიორი. 2022 წელს საქაროელს გააკეთა ევროავშირში გაწევრანების განაცხადი და აგრძელებს მუშაობას, რათ ეს განაცხადი რეალური წევრობით დავრცინდეს. ქვეყნის ენერგეტიკულ პოლიტიკა, თავისი უსაფრთხოების, დეკარბონიზაციის, ეკონომიკური თანამშრომლობის, სოციალური, კვლევითი თუ სხვა ასპექტებით ამ მისწრაფებების უზრუნველყოფის საკვანძომი მიმართულებაა.

აქ ჩამოყალიბებულ ენერგეტიკის განვითარების გრძელვადიანი სახელმწიფოებრივი ხედვა საფუძველად დაედება დარგის განვითარების საშუალო და გრძელვადიანი სტრატეგიებს, მათზე დაფუძნებული ენერგეტიკული პროგრამების და დარგის მარგულირებელ სამართლებრივი ბაზის შემდგომ დხვეწას.

ენერგეტიკის პოლიტიკის სახელმძღვანელო პრინციპები

ენერგეტიკულ პოლიტიკის უმთავრესი მიზანია ენერგეტიკულ უსაფრთხოების ამაღლება. ენერგეტიკამ უნდა უზრუნველყოს სხვადასხვა ტიპის ხარისხიანი ენერჯის საიმედო და უწყვეტ მიწოდება ხელმისაწვდომ ფასად ქვეყნის ყველ მომხმარებელსთვის, მოკლე, საშუალო და გრძელვადიან პერსპექტივაში, ეროვნულ უსაფრთხოების და მდგრად განვითარების ინტერესების დაცვით ენერგეტიკულ უსაფრთხოების გააუმჯობესება მოითხოვს ენერგეტიკულ ინფრასტრუქტურის სწრაფ განვითარებას, ასევე - ენერჯის მოხმარების ეფექტანობის სწრაფ ამაღლებას, რთა აღმოფხვრას ჩამოწმენა მოთხოვნის ზრდასა და შიდა მიწოდებას შორის. პოლიტიკის მთავარი ამოცანაა ჩამოყალიბოს მდგრად და განვითარებადი, მალეექსპლოზიური ენერგეტიკულ სექტორი და ამით შეუქმნას წარმატებულ საქმიანობის და კომფორტულ საცხოვრებელ პირობები ყველ მომხმარებელს, ქვეყნის მთელტერიტორიაზე.

ენერგეტიკულ პოლიტიკა ერთიანი სახელმწიფო პოლიტიკის შემადგენელ ნაწილა და ითვალსწინებს მის საგარეო და საშინაო პოლიტიკას, ეკონომიკურ გარემოს, სოციალურ და სხვა პრიორიტეტებს. ენერგეტიკის წარმატებულ განვითარება შესაძლებელა მხოლოდმდგრად განვითარების პრინციპების დაცვით რც გულსხმობს ენერგეტიკაში უსაფრთხოების, ეკონომიკური, გარემოს, და სოციალური ინტერესების ობტმალურ დაბალსხებას, ასევე კლმატის ცვლლების შერბილების და შეგუების/ადპტაციის საქმიანობას. საქარუელ აქტურად მონაწილეობს საერთაშორისო ძალსხმევაში კლმატის ცვლლების შერბილების მიმარულებით და მუწახს ადპტაციის პრობლემებზე.

ენერგეტიკულ პოლიტიკა ითვალსწინებს, ეყრდნობა და ურთერთქმედებს ქვეყნის სექტორულსაგარეო და საშინაო პოლიტიკებთან. მათ შორის ითვალსწინებს: ეროვნულ უსაფრთხოების პოლიტიკას, ეკონომიკის და მდგრად განვითარების პოლიტიკას, გარემოს დაცვითპოლიტიკას, სოციალურპოლიტიკას, მეცნიერების ტექნოლოგიის და განათლების (STI) პოლიტიკას და სხვა დრგობრივ და ტერიტორიულ პოლიტიკებს.

რგორც ასოვირების ხელმეკრულების ხელმწიერი და ენერგეტიკულ გაერთანების წევრი ქვეყანა, საქარუელახორციელებს ენერგეტიკულერფრემებს ევროგავშირის ენერგეტიკულ კანონმდებლობის ეტპობრივი დახლებით და ამოქმედებით რმაც უნდა უზრუნველყოს კონკურენტულ გამჭვირვალე და ეფექტანი ენერგეტიკულ ბაზრების ჩამოყალიბება, საიმედო საინვესტიციო გარემოს ჩამოყალიბება და საერთაშორისო კავშირების გამყარება. საქარუელგაგრძელებს ასოვირების შეთანხმებისა და ენერგეტიკულ გაერთანების დმფუნებელ ხელმეკრულებასთან საქარუელს შეერთების ოქმის ფრულებში აღებულ ვალდებულებების შესაბამისად ენერგეტიკულ გაერთანებასთან თანამშრომლობით ევროზულ კანონმდებლობის პრინციპების დნერგვას და განხორციელებას.

კონკურენტულ ბაზრების ჩამოყალიბებელს სახელმწიფო ეტპობრივად შეამცირებს ენერგეტიკულ ბაზრებში ჩარევის ხარისხს, გაზრდს გამჭვირვალებას, შეუღადვს სახელმწიფო ინვესტიციებს და სატრფოსუბსიდრებას; თანმდევრულდშეამცირებს რეგულრების მექანიზმებს ელექტროენერჯის წარმოების ნაწილში⁵; შექმნის მიმზიდველსაინვესტიციო გარემოს, იმისთვის, რომ მალეღვა ლფაციური

⁵ 2027 წლის 1 იანვრისთვის მოხდება კერძო მფლობელობაში არსებული ჰიდროელექტროსადგურების სრული დერეგულირება (EPG კომენტარი - ჩაწერილია დროებით, სანამ აისახება სემეკის ნაწილში - სამინისტრო)

საერთაშორისო რეპუტაციის მქონე კომპანიების მოწოდებით და მათ ინტერესების დაცვით ჩამოყალიბდეს ელექტროენერჯის და ბუნებრივი გაზის კონკურენტულ და ლეგიტიმურ ბაზრები, მალტროფისიული და გამჭვირვალე ეკონომიკური რეგულირების მექანიზმები. განსაკუთრებული ყურადღება დეთმობა გამჭვირვალებას არაკონკურენტულ ქვესექტორებში სადაც სახელმწიფოს მონაწილეობა გარდუალოა გადაწყვეტილებების მიღება საუბეთსო საერთაშორისო პრაქტიკაზე და ცხად პრინციპებზე დყრდობით და შესაბამისი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა უნდ გახდეს დინტერესებულ მხარეთა ნდების და სექტორის განვითარებაში თანამონაწილეობის მათ შორის ინვესტირების საფუძველ.

ენერჯის მიწოდების და მიხმარების ეფექტანობის გაზრდ ენერჯეტკულ სისტემის განვითარების მნიშვნელგანი ნაწილა. ენერჯეტკულ სისტემის შესაძლებლებების გაუზღბესება უნდ მიხდეს როგორც ენერჯის მიწოდების, ასევე მიხმარების მხარის ღწისძიებების ეკონომიკური და ტექნიკური ოპტიმიზაციის საფუძველზე, რაც უწრწველყოფ საუბეთსოშედეგის მიღწევას არსებულ რესურსულ და პოლტკურ-ეკონომიკური შეუღუდების პირობებში.

ენერჯეტკა, როგორც ეკონომიკის უწნიშვნელგანესი დრგი, თავადც უნდ იყოს მომგებანი და ქვეყნისთვის მოჭქენდეს ეკონომიკური სარგებელ, მათშორის ენერჯის ექსპორტიმპორტის ბალნსის გაუზღბესებით ინფრასტრუქტურის განვითარება უნდ ეყრდობოლეს როგორც ენერჯეტკულ უჭაფრთხობის მოხზვნებს, ისე - ეკონომიკური მიხმნშეწინილობის პრინციპს. ეკონომიკური მიხმნშეწინილობის და მდრად განვითარების ხელშეწყობის პირობით სახელმწიფომ შეიძლება გაატაროს წახალსების ღწისძიებები, საგადსახალსშეღვავათების, სახელმწიფო გარანტიების ან სხვა ღწისძიებების სახით რაც უწრწველყოფ კონკრეტულ ტექნოლოგიების ფწანსურ ხარჯეექტორბას. განსაკუთრებით ეს შეეხება ენერჯეექტანობის, განახლებად ენერჯის და სუფთა ტექნოლოგიების მხარდჭერას. სახელმწიფომ ეტაპობრვად უნდ შეამციროს სექტორის სუბსიდირება, სახელმწიფო ინვესტიციები და ჩარევა ენერჯეტკულ ბაზრებში. სექტორი თწმიმდევრულდუნდ გადავიდეს კომერციულსაწყისებსა და თგითმარობის პრინციპზე.

ტექნოლოგიების სწრფ განვითარების პირობებში ენერჯეტკულ პოლტკა ორიენტრებულ უნდ იყოს მოწინავე, ახალ და პერსპექტულ, ეფექტური და სუფთა ტექნოლოგიების დწერვავაზე, ინფორმაციულ სისტემების და კიბერ-უჭაფრთხობის, ჭკვიანი ქსელების, მოღლ და გრძელვადანი პროგნოზების და გამოყენებით კვღვის მოწინავე მეთოლები დწერვავაზე. ამას ესაჭიროება ენერჯეტკულ გამოყენებით კვღვების ხარისხობრივი გაუზღბესება.

საქაროელს ენერჯეტკულ პოლტკის სახელმდღანელ პრინციპებია: ჯწსალ კონკურენციის დწერვა და დმოუბიღბელ რეგულირების უწრწველყოფ, სექტორის ეფექტანობის ამალება, მდრად განვითარების უწრწველყოფ, პარტიორულ უწითეროობებისთვის გახსწილება დინტერესებულმხარებთან, გამჭვირვალება და კარგი მმაროელბა, ენერჯეტკაში ევროგავმირის სტწდრტების და საერთაშორისოშდობულ პრაქტიკის დწერვა

ამ პრინციპების გამოყენებითსაქაროელგანახორციელბს აქტურენერჯეტკულპოლტკას შემდღგი მთავარი მიმაროულებით

სახელმწიფოს ენერგეტიკული პოლიტიკის ძირითად მიმართულებები

მიწოდების გარე წყაროების დვერსიფიკაცია

ენერგეტიკული რესურსების გარე მიწოდების წყაროებზე დამოკიდებულების მაღალ ხარისხის გამო საქართველოს უდიდესი მნიშვნელობა აქვს დვერსიფიკაციის მეშვეობით პოლიტიკური და ეკონომიკური რისკების შემცირებას. გარე მიწოდების წყაროების ოპტიმალური დაბალსდება, მათ კონკურენტულგარემოში მოქცევა და ახალ წყაროების განვითარებაზე მუშაობა არის საგარეო და საშინაო ენერგეტიკული პოლიტიკის უნიშვნელოვანესი მიმართულება. გარე მიწოდების წყაროებისა და მარშრუტების დვერსიფიკაცია გულისხმობს ენერგეტიკულ უსაფრთხოების რისკების შემცირებას ალტერნატიულ მოწოდებლების გაჩენით მოწოდებელთა ინტერესების დაბალსდებას, პოლიტიკური და ტექნოლოგიური რისკების მინიმიზაციას და კონტროლს.

ენერგეტიკული სექტორის მედეგობის გაზრდა

მიწოდების უსაფრთხოების და შესაძლო შემფთხოვების გავლენის მინიმიზაციისთვის მიხედუბა ენერგეტიკული მარაგების და მათ მართვის მექანიზმების ჩამოყალიბება. უნდა შეიქმნას ადეკვატური მოცულობის ბუნებრივი გაზის, წყლის და ნავთობის ან/და ნავთობპროდუქტების სტრატეგიული რეზერვები. უნდა ჩამოყალიბდეს ადგილობრივი ენერგეტიკული რესურსების ადგილზე გადამწიკვების შესაძლებლობა, მათ შორის - ნავთობის და ქვანახშირის გადამწიკვების და შემდგომი გამოყენების ტექნოლოგიების დეველოპმენტი. ამასთან ერთად საჭიროა დამუშავდეს ენერგიაშემცველების უსაფრთხოების შესაძლებლობები და საგანგებომდგომარეობებზე რეაგირების გეგმები.

სექტორმა უნდა განავითაროს მიწოდების და მოხმარების სეზონური ცვალებადობის დაბალსების საკუთარი შესაძლებლობები, მათ შორის მოხმარების მართვის ღონისძიებები. შეფასდეს კლიმატის ცვლილების შესაძლო გავლენები ელექტროენერჯის წარმოებაზე და მოხმარებაზე და შესაბამისად დივერსიფიკაციის შემართვით ღონისძიებები. სათანადო ყურადღება უნდა დეთმოს სტრატეგიული ინფრასტრუქტურული პროექტების განვითარებას ერთიანი სტრატეგიული გეგმის საფუძველზე, კრიტიკული ენერგეტიკული ინფრასტრუქტურის დაცვას კინეტიკური და კიბერსაფრთხეების წინააღმდეგ.

განსაკუთრებული ყურადღების საგანია დროებით ოფორმირებულ აფაჩეთს რეგიონის ელექტროენერჯით უზსოდ მომარაგების და უზრუნველყოფის საკითხი, რაც ზიანს აყენებს როგორც ქვეყნის ერთიანი ენერგეტიკული სისტემას, ისე - თავად აფაჩეთს ეკონომიკას და მოხმარებლებს. საჭიროა თანამშრომლობის ხელშეწყობის ანგარიშების გამოყენება და ენერგეტიკული უსაფრთხოების მდგრად კომერციული რეალიზაციებზე გადყვანა.

სადაც სახელმწიფოს კონტროლს მიღმაა სამაჩაბლოს ოფორმირებულ ტერიტორიაზე ენერგომომარაგება, რაც დიფიცილურად არ იძლევა რიმე პოლიტიკის ამ ტერიტორიაზე გავრცელების შესაძლებლობას.

ენერგეტიკული პოლიტიკის მიზნების განხორციელებისას, საქართველოს მთავრობა ისწრაფვის საერთაშორისო და ადგილობრივ პარტნიორობის და მოქალაქეებთან მჭიდრო თანამშრომლობისკენ. საქართველოს ტერიტორიის ნაწილ ოფორმირებულა და სახელმწიფო ვერ ახორციელებს კონტროლს მთელ ტერიტორიაზე, მათ შორის ქვეყნის უმთავრესი ელექტროენერგეტიკული ობიექტს ენგურჯის ნაწილსა და აფაჩეთს რეგიონის მოხმარებაზე. საქართველო გააგრძელებს თანამშრომლობას აფაჩეთს რეგიონის ენერგომომარაგების მიმართულებით და, ამავე დროს, საერთაშორისო თანამეგობრობის

დხმარებით და პირდაპირ კონტაქტებით ენერგეტიკულ საწარმოების ღირებულება გაავრცელს ჯანსაღ ენერგეტიკულ პოლიტიკა და მისი სარგებელ ქვეყნის მთელტერიტორიაზე.

განახლებად ენერჯის რესურსების ათვისება

განახლებად ენერჯის წყაროები საქაროელს ენერგეტიკულ უსაფრთხოების საფუძველს წარმოადგენს. ენერგეტიკულ უსაფრთხოების ამაღლება, სუფთა ენერჯით უზრუნველყოფა და კლიმატის ცვლილების შეზღუდვაში თანამშრომლობა მოითხოვს ქვეყანაში განახლებად ენერგეტიკულ რესურსების კომპლექსურ და ოპტიმალურ ათვისებას.

საქაროელს ჰიდროენერგეტიკულ რესურსი უდიდესი ენერგეტიკულ და ეკონომიკური სარგებლის მიღების შესაძლებლობას იძლევა. სწორად და მიზანმიმართულად სხვადასხვა ტიპის და სიმძლავრის ჰიდროელექტროსადგურების ოპტიმალური განვითარების შემთხვევაში, მას მნიშვნელოვანი წვლილს შეტანა შეუძლია ქვეყნის ენერგეტიკულ უსაფრთხოების ამაღლებასა და ეკონომიკურ განვითარებაში. მარეგულირებელზე ასევე შეუძლია უნიშვნელოვანესი როლს შესრულება შეუძლია ქარის და მზის გენერაციის სიმძლავრეების დაბალსემაში, წყალმარაგების მართვაში, ირიგაციის და წყალმარაგების ამოგანების გადწყვეტაში. წყლის . ჰიდროენერგეტიკულ პოტენციალს განვითარება აუცილებელია განხორციელდეს გასულ პერიოდს გამოცდების გათვალისწინებით პროექტების და მშენებლობის ხარისხის, უსაფრთხოების და გარემოსდაცვით პროცედურების, მაღალ საერთაშორისო სტანდარტების დაცვით და დინტერესებულ მხარეების ჩართულობით ჰიდროენერგეტიკულ რესურსების ათვისება მოხდება აუზური მართვის პრინციპების, ბუნებრივი კატასტროფებისგან დაცვის და წყლის აღჭურვა ტრადიციული გამოყენების ინტერესების კლიმატის ცვლილების შესაძლო გავლენების გათვალისწინებით შემუშავდება შესაბამისი პროცედურები და წესები.

საქაროელს ასევე აქვს ქარის, მზის, ბიომასისა და გეოთერმული ენერჯის მნიშვნელოვანი პოტენციალი, რაც საშუალებას იძლევა, შეიქმნას დამატებითი სიმძლავრეები ადგილობრივი და უცხოური ინვესტიციების განხორციელებით როგორც მსხვილმასშტაბიანი, ასევე ლუგალური, მცირე სამომხმარებლო პროექტების და მიკროუსელების სახით

განახლებად ენერჯის წყაროების ხელშეწყობი საკანონმდებლო გარემოს და საჯარო-კერძო პარტნიორობის ფორმების და მხარდმჭერი სქემების შემდგომი დახვეწით სისტემაში ინტეგრირებისთვის საჭირო ენერჯის დამატებელ სისტემების ხელშეწყობით და ინფრამრეწვით მხარდმჭერთ საერთაშორისო ვაჭრობის შესაძლებლობების და დაბალსეების მექანიზმების განვითარებით მოხდება ჰიდროენერჯის ქარის და მზის პოტენციალს ათვისება,

ბიომასის პოტენციალს ეფექტური ათვისება დაეყრდნობა თანამედროვე ტექნოლოგიებს. ნარჩენებიდან თანამედროვე ბიოაწვავის და ბიოგაზის წარმოება, შემის გამოყენების ეფექტურობის მკვეთრი ამაღლება და ბიოენერგეტიკულ პლანტაციების ხელშეწყობა მდგრად ენერგეტიკის განვითარების აუცილებელი პირობაა.

განახლებად ენერგეტიკულ რესურსების განვითარება წარმართება მათ სეზონურობის და დღეღამური ცვალებადების, აღჭურვა ტრადიციული გამოყენების და ბუნებრივი რესურსის ოპტიმალური ათვისების მოხლოების გათვალისწინებით

განახლებად ენერჯის განვითარების უსაფრთხოების, სოციალური, ტექნოლოგიური, და გარემოსდაცვით დეობით ეფექტების გათვალისწინებით სახელმწიფო შეიმუშავებს და განახორციელებს განახლებად ენერჯის განვითარების ერთიან ხედვას, ამ ტექნოლოგიების მხარდმჭერ ღონისძიებებს, დასახავს ტექნიკურ-ეკონომიკურად გამართლებულ სამიხე მარეგულირებლებს და უზრუნველყოფს მათ მიწვევას.

საბოლოო მიზანია, რომ, ქვეყანა გახდეს სუფთა ენერჯის წარმოების და ამ ენერჯით ვაჭრობის რეგიონულ ლიდერი.

წიაღისეულ ენერჯეტულ რესურსების განვითარება

საქარუგელში ბუნებრივი გაზი, ნავთობი და ქვანახშირი მცირე რაოდენობა მოპოვება, თუმცა ამ პირველად რესურსების მნიშვნელოვანი ნაწილს ჯერ კიდევ აუთვისებელია. საჭიროა არსებული მარგებისა და პოტენციური რესურსების ძებნა-ძიებისა და რაციონალური ათვისების მაქსიმალური ხელშეწყობა და ქვეყანაში ენერჯაზე მოთხოვნილების დაკმაყოფილება იმპორტირებულ ენერჯაშემცველების ეტაპობრივი ჩანაცვლებითსაკუთარი ენერჯეტული რესურსებით

ადგილობრივი წიაღისეულ ენერჯეტულ რესურსების განვითარება უნდა მოხდეს განახლებად ენერჯის წყაროების და ენერჯეფექტიანობის ღრისძიებების პარალელურად ენერჯეტულ უსაფრთხოების მოთხოვნების და მდგრად განვითარების პრინციპების, მათ შორის რესურსის ადტრნატულ და ოპტიმალური გამოყენების, გარემოს და მოსახლეობის ინტერესების გათვალისწინებით ეს მიღწეულ იქნება საინვესტიციო გარემოს შექმნით თანამედროვე ტექნოლოგიების შემოტანით მაღალ რეკუპტაციის და გამოვლდების მქონე სტრუქტურული ინვესტირების მოზღვითად მათ სექტორის განვითარებაში ჩაბმით

ენერჯის მიწოდების და მოხმარების ეფექტიანობის ამაღლება

ენერჯის მიწოდების და მოხმარების ეფექტიანობის გაზრდა ენერჯეტულ უსაფრთხოების და მდგრად განვითარების, ტექნოლოგიური ეკონომიკური წინსვლის და სოციალური პრობლემების მოგვარების ერთერთ უმნიშვნელოვანესი მიმართულებაა. საქარუგელ იზარებს ამ მხრივ ევროგავშირის პოლტიკას და ახდენს კანონმდებლობის ჰარმონიზებას. განსაკუთრებულ ყურადღება ეთმობა შენობების, როგორც ერთრთყველზე მაღალ მოხმარების სფეროს, ენერჯეფექტიანობას.

სახელმწიფო ხელს შეუწყობს ენერჯეფექტიანობის განვითარებისთვის ინსტიტუციურ და პროფესიულ გარემოს, გამჭვირვალე საბაზრო გარემოს განვითარებას. ამ მიმართულებით საზოგადოების ინფორმირებას და განათლებას. ეტაპობრივად მოხსნის ენერჯეფექტიანობის საბაზრობარეერებს, მათ შორის ხელს შეუწყობს ღრებულებაზე დმყარებულ ფსების ჩამოყალბებას. დინერება ენერჯოუდტის, ენერჯის მარჯის, ენერჯეტულ ეტაპეტრების და ეკოლზინის სისტემები და შესაბამისი სასწავლოპროგრამები.

სახელმწიფო, ეკონომიკური, სოციალური, უსაფრთხოების და მდგრად განვითარების ფქტორების გათვალისწინებითშეიმშავებს და განახორციელებს ენერჯეფექტიანობის სახელმწიფომხარდ ჰერის ღრისძიებებს, რც უსრტველუფს ენერჯეტულ გაერთანების წინაშე აღბულ ვალდებულებების შესრულებას და ამავე დროს მყარ საფუველს შეუქმნის ოპტიმალური ენერჯეტული ბაზრის ჩამოყალბებას.

ენერჯის წარმოების, გადცემის, განაწილებისა და მოხმარების სწორი მარჯა, აგრეფე ენერჯეფექტიანობის სამოქმედო გეგმების შემშავება და განხორციელება მნიშვნელოვან როლს შეასრულებს ქვეყანაში ენერჯის მოხმარების ოპტიმიზაციაში. ენერჯაზე მოთხოვნილების მარჯის სისტემის ხელშესაწყობად უნდა დასრულდეს შესაბამისი სამართლებრივი ბაზა, დიგემის და განხორციელდეს ენერჯეფექტიანი მიწყობილბებისა და ტექნოლოგიების შექმნასა და დნერჯვაზე

ორიენტრებულ ღონისძიებები, შემუშავდეს და დწესდეს ენერჯეფექტანი პროგრამების განხორციელებისათვის ენერჯეტკულ საწარმოებისა და მმხმარებლების წახალსების მარგულრებელ ნორმები;

საერთაშორისოენერჯეტკულ თანამშრომლბა

საქარულელს პოლტკური და ეკონომიკური უსაფრთხობა და სტბილური განვიარება მჭიდროდარს დაკავშირებულ საერთაშორისო თანამეგზრობის მხარდაჭერსთან. ენერჯეტკულ უსაფრთხობის და ევროტუნტკური მისწრეებების მხარდაჭერის მიწით რეგიონის და ენერჯეტკულ გაერთანების ქვეყნებთან თანამშრომლბისას საქარულელ მისწრეფის პარწიორული ურთეროშებისკენ, ევროშულ ენერჯეტკულ კანონმდებლბის, ენერჯეტკულ ქარტის და საუეუსო საერთაშორისო პრეტკის შესაბამისად

საერთაშორისოენერჯეტკულ თანამშრომლბაში საქარულელსათვის ინტერესის სფეროს წარმოადენს სატრანწიტო პროექტბის, იმპორტს და ექსპორტს შესადლბლბების განვიარება; რეგიონული ენერჯეტკულ ბაწრების ჩამოყალბება; კლმატს ცვლბების შერბილბა; განახლბად ენერგის ქსელში ინტეგრობბა; ტექნოლოგიური განვიარება; სამეცნიეროდ ტექნიკური კვლევები და ინოვაცია და თანამშრომლბის სხვა პერსპექტულ მიმარულბები.

საქარულელ ენერგის მნიშვნელგანი სატრანწიტო ქვეყანაა. როგორც ევრობისა და აწის დმაკავშირებელდრეფის ნაწილბ, მას აქვს შესადლბლბა რომ გაწრდს თავისი როლ აღმსავლეთ დასავლეთსა და ჩრდლეთსამხრეთს სატრანწიტო პროექტბის განხორციელბაში. გეოპოლტკური მდბარეობის ეფექტანი გამოყენება ხელ შეუწყობს ქვეყნის ენერჯეტკულ უსაფრთხობის გაუწჯბესებას და ეკონომიკურგანვიარებას;

საქარულელ გააგრმელბს საერთაშორისო სატრანწიტო პროექტბის და ენერჯეტკულ ნაკადბის მხარდაჭერას უსაფრთხობის უმების და აღდულ შეტყობინების მექანიწმების გამოყენებით საქარულელ მიმარავს საერთაშორისო ძალსხმევას, რთ ხელბაყრელ გარემო შეიქმნას ახალ სატრანწიტომაწრულბების შემუშავებისა და განხორციელბისთვის, მათშორის ცენტრლური აწის და კასპიის რეგიონიდან, ასევე, ჩრდლეთსამხრეთს მიმარულბით მეტად მნიშვნელგანია ევროკავშირთან და ენერჯეტკულ გაერთანების ქვეყნებთან კავშირბის დმყარება, მათ შორის რეგიონული მნიშვნელბის სატრანწიტოპროექტბის განვიარება.

რეგიონული ენერჯეტკულ ვაჭრობის განვიარება

თავისი გეოგრფულ მდბარეობის გამო, სისტმათაშორისი კავშირბის გაძლერბის შემთხვევაში, საქარულელს შეუძლბ შეასრულს ენერჯეტკულ ვაჭრობის ცენტრის ფწქცია. ამისთვის, გარდ ინფრასტრუქტურული კავშირბისა, უწდა ჩამოყალბდეს სავაჭრო პლტფორმების თვისებადბის მექანიწმები.

საქარულელს უწვი ჰიდროენერჯეტკულ პოტენციალ, ოტმალური გამოყენების პირობებში, განახლბად ენერგის სხვა წყარობის ინტეგრობბის შესადლბლბას იძლვა. ტრანსსასაწლრო ვაჭრობის მექანიწმების განვიარებით ეტპობრვად შეიძლბა განვიარდეს პიკური და საბაწო ელექტროენერგით ვაჭრობის და საათობრივი ვაჭრობის მექანიწმები, რც შესადლბებლ გახდს ოტმალურადიყოს გამოყენებულ საქარულელს ჰიდროენერჯეტკულ პოტენციალ, მათშორის ქარს და

მოს სიმძლავრეების დაბალნების და ქსელში ინტეგრირებისათვის, როგორც საქაროგელში, ასევე მასთან დაკავშირებულ ენერგეტიკულ სისტემებში.

თანამშრომლობა ენერგეტიკულ გაერთიანების ფორმატში

საქაროგელს გააგრძელებს ევროკავშირთან ენერგეტიკულ კანონმდებლობის დახლებას და ჩამოყალიბებს ევროკავშირთან თავსებად გამჭვირვალე და კონკურენტულ ელექტროენერჯის და ბუნებრივი გაზის ბაზრებს. ენერგეტიკულ გაერთიანების ქვეყნებთან ერთდსრულდ გაიზარებს პასუხისმგებლობას განახლებად ენერჯის და ენერგოეფექტიანობის განვითარებით კლმატს ცვლელის შეჩერებაზე. ენერგეტიკულ გაერთიანების ქვეყნებთან ტექნოლოგიური, კვლევითი, ინოვაციური და მეთოდური თანამშრომლობა გახდება პროფესიულ კადრების განვითარების მექანიზმი. ამასთან საქაროგელში ეისწავლს და განავითარებს ევროპის ქვეყნებთან პირდაპირი ენერგეტიკული კავშირების შესაძლებლობებს და პროექტებს.

თანამშრომლობა ENTSOE-ს ცენტრალური ევროპის სინქრონიზაციასთან

საქაროგელს ისწრფის ევროპის ენერგეტიკულ ბაზრთან და სტანდრტებთან მაქსიმალური დახლებისკენ. ხლო გრძელვადიან პერსპექტივაში (15-20 წელ) - ცენტრალური ევროპის ზონასთან სინქრონიზაციისკენ.

ენერგეტიკულ ბაზრის რეფორმა

ენერგეტიკულ გაერთიანების ფორმატში მიმდნარე ინტენსიური ენერგეტიკული რეფორმა ემსახურება სექტორში გამჭვირვალე, არდსკრიმინაციულ კონკურენტულ გარემოს ჩამოყალიბებას და საინვესტიციო კლმატს გაზრდესებას; ასევე - ენერგოეფექტიანობის და განახლებად ენერჯის წყაროების განვითარებას, რც ფსების ოპტიმიზაციის და ენერგეტიკულ უზარუნობის ამალბის აუცილებელ პირობას წარმოადენს. გამჭვირვალე და კონკურენტულ ბაზრები იმოქმედებს ელექტროენერჯის და გაზის სექტორში, ნავთობპროდუქტების სექტორი გააგრძელებს კონკურენტულ გარემოში საქმიანობას, ჩამოყალიბდება ბიომასის მიწოდების ბაზარი.

ელექტროენერჯის და ბუნებრივი გაზის ბაზრების ეტაპობრივი გახსნის პროცესში დცულ იქნება სექტორის მონაწილთა ლეგიტიმური კომერციული ინტერესები, მაგრამ, ამავ დროს, მოხდება საქმიანობათა სრულ განცალკევება და სექტორში კონკურენციის განვითარება.

ბაზრების გახსნამ და მისი მონაწილეებისთვის ახალ შესაძლებლობების მიცემამ, ქსელური საქმიანობის გამჭვირვალე და სამარულიანი ტარიფების დდენამ, უნდ უზრუნველეს, რომ, ერთ მხრივ, საწარმო სრულდინაზღაურეს მომსახურების გაწევასთან დაკავშირებულ ხარჯები, ხლო მეორე მხრივ, მომხმარებელმა მიიღოს მალღ ხარისხის მომსახურება სამარულიან ფსად

დრეგულირებულ და გამჭვირვალე კონკურენტულ ბაზრების ჩამოყალიბება ხელს შეუწყობს ფსების ოპტიმიზაციას, მიმწოდელ და სტბილური საინვესტიციო გარემოს შექმნას, რეგიონში ენერგეტიკული რესურსებით ვაჭრობის განვითარებას ეკონომიკურად და ეკოლოგიურად გამარულბულ გზით განახლებად ენერგეტიკული რესურსების ათვისებას და ენერგოეფექტიანობაზე ორიენტირებულ ღწისძიებების განხორციელებას.

გარემოზე ზემოქმედების შემცირება

ენერგეტიკულ პროექტების განხორციელებისას გარემოსდაცვით და სოციალური კომპონენტები სათანადო აღვალსწინებულ უნდა იქნას საუფეთესოსა და ეროვნული ინტერესების დაცვით, რაც მოცავს სოციალური და გარემოსდაცვით ზემოქმედების შეფასებას, ადგილობრივ თემებთან კონსულტაციების გამართვას, შესაბამისი ინფორმაციის საჯაროებისა და ხელისაწვდომის უზრუნველყოფას. მათ შორის გასათვალისწინებელია გარემოსდაცვით პროცედურების და პროექტების ოპტიმალური ეტაპობრივი განვითარება და რისკების ანგარიშების მოწესდობა. ასევე, გარემოსდაცვით შეფასებებისას რესურსების ინტეგრირებულ მართვის და გარემოზე ზემოქმედების კუთხით ეფექტების გათვალისწინებით ასამაღლებელია გარემოსდაცვით შეფასების ანგარიშების ხარისხი და ადგილობრივ თემებთან კომუნიკაცია ხარისხიანი კვლევების და გამართულ პროცედურების გამოყენებით მნიშვნელოვანია ენერგეტიკულ პროექტების დაგეგმვისა და განვითარების ეტაპზე, ასევე სექტორის სტრატეგიულ დოკუმენტებში, ასევე ზოგადდ ბიზნეს მოდელში ბიომრავალფეროვნების საკითხების ინტეგრაცია. ეს ხელ შეუწყობს როგორც ბიომრავალფეროვნებაზე ურყეო ზედგავლენის შემცირებას, ისე ენერგეტიკულ სექტორისათვის ბიომრავალფეროვნების კარგვით გამოწვეულ რისკების შემცირებას.

კლიმატის ცვლილების შერბილება და მასთან ადაპტაცია

ენერგეტიკულ პოლიტიკა ითვალისწინებს კლიმატის ცვლილების შერბილებასა და მასთან ადაპტაციის სახელმწიფო პოლიტიკას, ასევე - ამ მხრივ ენერგეტიკულ გაერთიანების წევრობის მოთხოვნებს. საქართველო სრულდომინანტად კლიმატის ცვლილების შერბილების საერთაშორისო ძალისხმევაში. საქართველო პაროზის შეთანხმებაზე მიერთებით აიღოსაბოლოო გაზების გაფრქვევის შემცირების ვალდებულება, რშიც ენერგეტიკულ სექტორს უნიშვნელოვანესი წილი შეეძქვს. ენერგეტიკული სექტორის განახლებად ენერჯის და მათ შორის ჰიდროენერგეტიკულ პოტენციალს განვითარებით მოწინავე სუფთა ტექნოლოგიების ხელშეწყობით საქართველო ესწრაფვის ასევე წვდომის შეიქმნას განახლებად ენერჯის სხვა წყაროების განვითარებაში.

კლიმატის ცვლილება გავლენას ახდენს თავად ენერგეტიკულ სექტორზე და ენერჯის მოთხოვნაზე, რის გამოც აუცილებელია ადაპტაციის ღონისძიებების დაგეგმვა. მათ შორის კლიმატური, ჰიდროლოგიური პროგნოზების, ენერგეტიკული სექტორის ღონისძიებების, შესაძლო მოთხოვნის და პიკური დატვირთვების პროგნოზების საფუძველზე უნდა მოხდეს კლიმატის ცვლილების მიმართ სექტორის მედეგობის ანალიზი და შესაბამისი ღონისძიებების დაგეგმვა.

მომსახურების ხარისხის გაუმჯობესება და მომხმარებლის ინტერესების დაცვა

მომსახურების ხარისხის გაუმჯობესება და მომხმარებლის ინტერესების დაცვა ენერგეტიკულ პოლიტიკის მთავარი პრიორიტეტია. მარეგულირებელი ორგანოს რეგულირების ფუნქციის გაძლიერება, რაც სამართლიანი მიდგომის პრინციპის დაცვით უზრუნველყოფს მომსახურების ხარისხის მონიტორინგს და მომსახურების მიმწოდებელსა და მომხმარებელს შორის ურთიერთობების რეგულირებას. ამისთვის შემდგომ დაიხვეწება მომსახურების ხარისხის სტანდარტები და მისი შეფასების კრიტერიუმები, დაიხვეწება მომსახურების ხარისხის მონიტორინგის და მისი წახალისების მარტვი და სამართლიანი წესები მარეგულირებელი ორგანოს მიერ.

ენერგეტიკული სიღრმის აღმოჩენა და მოწყვლად მოხმარებლების დხმარება

ენერგეტიკული სიღრმე მზრდ მნიშვნელობის მოგუნაა. საქარულეში მსახლეობის ნაწილ, განსაკუთრებით სოფლებში, თება შემით ჯანმრულეობისთვის საშიში ჰაერის დბინძურების პირობებში; რსაც თან ახლვს ასევე ტყეების დფრდცია, ნიადგების ერჩია და ბიომრვალეუროვნების კარგვა. მსახლეობის დდ ნაწილ ცხოვრობს დბალ თური მახასიათებლების მქონე საცხოვრებლებში რც იწვევს ზამთრის პირობებში მომეტბულფნანსურ ხარჯს ან ცხოვრების არკომფორტულობებს. ხშირდგად ჰარბებულ ენერგეტიკულ ხარჯი გამიწვეულა მოხმარებელა არსაკმარისი ინფრმირებულბთდ არჩევანის არსებობით

სახელწიფო იორუნებს ენერგეტიკულ სიღრმის ამ გამოგუნებების ეტპობრვ თანმიდფვრულ შემცირებაზე, რშიც კომპლესურად გამოიყენებს სოციალური დ ენერგეტიკულ ლნისძიებების ერობლობას, სუფა ენერგის მიწოლების შესადლებლებების გარდს, მიწნბრვი ენერგეტიკულ დხმარების, ენერგოეფექტანობის დ ინფრმირების ლნისძიებების გათვალსწინებით

ენერგეტიკულ ბარის რეფრმის პერიოდში, მის სრულგახსნამდ, მსახლეობას დ მცირე საწარმებს ელექტროენერგია, ხოლბუნებრვი გარე მხოლდმსახლეობას მიეწოება რეგულირბულფსად საჯრო მომსახურების ვალბებუბის (PSO) ფრმით ამავე დრს ცნობილა, რმ სუბსიდრბულ ფსი იწვევს ენერგის უყარბთ მიწნშეწინელხარჯს დ ხელს უწილს ენერგოეფექტანობის დ განახლებად ენერგის წყარობის განვითარბას. შესაბამისად გათვალსწინებულა სატრფო სუბსიდრბის ეტპობრვი აღმოჩენა. მოხმარებელა სოციალურად დუკველ ფენების შეუფრბებელ ენერგომომარგება ურუნველფოფელ უნდ იქნეს საქარულელ მთავრბის დ ადგილბრვი თბიშმარულეობის რგანობის მიერ შემოწმავებულ სოციალური პროგრმებით დ მიწნბრვი სუბსიდრებით

კვლევა, ინოვაციური დ ტექნოლოგიური განვითარება

ენერგეტიკა, როორც სტრატეგიულ მნიშვნელობის მალღეტექნოლოგიური დრგი, მოიხლეს კვლევით, ანალტიკური დ ინფრმაციულ ურუნველფოფს მალღხარისხს დ შესაბამის კვალფციურკადრბს. დაბაბურბულ სტრატეგიულ გადწყვეტლებების მისალებადაუცილებელა მსოფლო დ რეგიონული ენერგეტიკულ დ პოლტიკურეკონმიკური ტენდენციების, ტექნოლოგიური ინოვაციების მინიტრინგი მათ გათვალსწინება დ დნერგვა. ამისთვის აუცილებელა ენერგეტიკის დრგის მეცნიერების დ განათლების ეროერთ პროორიტეტდ განსაუფრ. უნდ ჩამოყალბდეს კვლევით დ სასწავლ დწესებულბების ენერგეტიკის ამოვანების გადწყვეტში ჩარუბის ახალ ფრმები დ მექანიზმები. შეიქმნას ინოვაციების, სამეცნიერო-კვლევით საქმიანობის ხელშემწყობი საკანონმდებლ დ ინსტრუქციური გარემო უნდ განვითარდეს ენერგეტიკულ სექტორის საექსპერტო დ პროფესიულ კადრები დ დიხვეწოს კავშირი კვლევით საგანმანათლებლ დწესებულბებსა დ ენერგეტიკის დრგის სექტორის რგანიზციებს შორის.

საჭირო განახლებად დ წიალსეულ ენერგეტიკულ რესურსების დ პოტენციალს, მათ ობტმალური ათვისების სცენარების კვლევა, კლმატური დ მეტეოროლოგიური პროგნოზირების დხვეწა, ჰიდროლოგიური რეჟიმების პროგნოზირება, ახალ სუფა დ აღტრნატულ ტექნოლოგიების, მათმორის წყალბადს ენერგეტიკის კვლვის დ დნერგვის საქმიანობა. განაწილებულ გენერაციის, მიკროდ იოლორბულ ქსელების დ ადგილბრვი მცირე განახლებად ენერგის ობიექტბის ობტმალური სქემების შემოწმავება.

აუცილებელა სახელწიფოინვესტიციების გარდ ენერგეტიკის გამოყენბითვკვლევებში; მიმწიდელ გარემოს შექმნა კვლვასა დ ინოვაციაში კერმო ინვესტიციების ხელშესაწყობად ჩამოყალბდეს

თანამშრომლობა საქართველოს განათლების და მეცნიერების სამინისტროსთან და მის სტრუქტურაში შემავალ შიდა რეგისტრებს ეროვნულმა მეცნიეროვნებებთან არსებულ მეცნიერების, ტექნოლოგიებისა და ინოვაციების (STI) პოლიტიკის ფრეიმუიკის ენერჯეტიკის მიმართულების კვლევების მხარდაჭერის და განვითარების მიზნით

მაღალტექნოლოგიური თანამედროვე ენერჯეტიკულ სისტემა მიწინავე ინფორმაციულ და სუფთა ენერჯეტიკულ ტექნოლოგიების გამოყენებით მათ შორის გათხევადებულ და კომპრესიულ ბუნებრივი გაზის, მწვანე წყალბადის, ენერჯის დამატარებლების, მოქნილ ცვლად ღირსის სისტემების (FACTS), ჰიპოთეზური ქსელები და ინფორმაციული სისტემები და ა.შ. უზრუნველყოფა სექტორის მდგრად და ბალანსირებულ განვითარებას, უწყვეტ სტაბილურ და სრულფასოვან ენერჯეტიკულ უზრუნველყოფას.

ენერჯეტიკული პოლიტიკის ამოცანები

1. ენერჯეტიკული უზრუნველყოფის ამაღლება

ენერჯეტიკული უზრუნველყოფა ეროვნული უზრუნველყოფის პოლიტიკის პრიორიტეტია, რომელიც გავლენას ახდენს ქვეყნის სოციალურ, ეკონომიკურ და პოლიტიკურ გარემოზე.

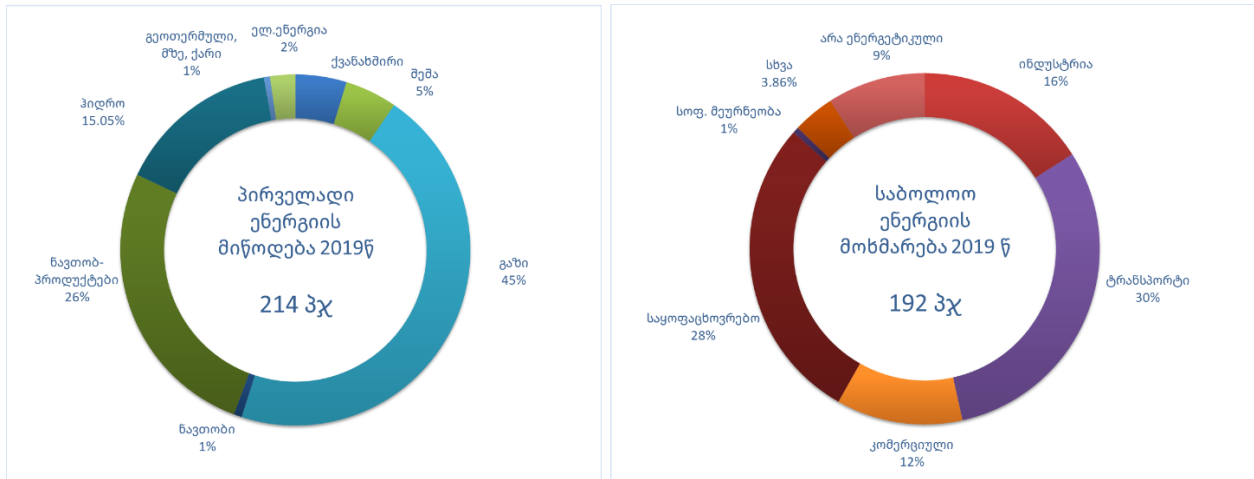
საქართველო ისწრაფვის, გახდეს მოწინავე დამოუკიდებელი და განვითარებული ქვეყანა, დასავლური ტემპით სამყაროს ნაწილი, ევროკავშირის და ნატოს წევრი. ამ მიზნის მისაღწევად ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ნაბიჯად არის ქვეყნის ენერჯეტიკული უზრუნველყოფის ამაღლება. ენერჯეტიკული უზრუნველყოფა გულისხმობს სხვადასხვა ტიპის ხარისხიანი ენერჯის საიმედო და უწყვეტ მიწოდებას ქვეყნის ყველ მთავარ სექტორს ხელმისაწვდომ ფასად ეროვნული უზრუნველყოფის და მდგრად განვითარების ინტერესების დაცვით, საშუალო და გრძელვადიან პერსპექტივაში.

ენერჯეტიკული უზრუნველყოფის ამაღლება მიიღწევა მიწოდების რისკების და გარემოსდაცვითი უსტაბილურობის შემცირებით ენერჯის წარმოების, მიწოდების წყაროების და მარშრუტების დივერსიფიკაციით და ენერჯის სისტემის მედგობის ამაღლებით რაც ასევე, მჭიდროდ არის დაკავშირებული ენერჯეტიკული უზრუნველყოფის ამაღლებასთან, ადგილობრივი წიაღისეული და განახლებადი ენერჯის წყაროების განვითარებასთან, სტრუქტურული რეფორმების, ენერჯის სისტემის მოქნილობისა და ენერჯის უზრუნველყოფის განვითარებასთან. ის ასევე მოითხოვს დივერსიფიკაციის კვლევებისა და ინოვაციების სისტემების განვითარებას, რისთვისაც მნიშვნელოვანია ენერჯეტიკული სისტემის ინტეგრირებული დივერსიფიკაციის პრაქტიკის დანერგვა და სექტორში გადწყვეტილებების მიმღებთა ანალიტიკური შესაძლებლობების გაძლიერება.

არსებული მდგომარეობა

ენერჯეტიკული უზრუნველყოფის მდგომარეობის შესაფასებლად საჭიროა გამოვლინდეს ქვეყნის ენერჯეტიკული უზრუნველყოფის საფრთხეები და შეფასდეს მათ შესაბამისი რისკები.

2019 წელს საქარუელში ენერჯის შიდ მიწოდებამ 214 პეტაჯოულ დ ენერჯის საბოლოომომხმარებამ 192 პეტაჯოულ შეადინა⁶.

სურათი 1 - პირველადი ენერჯის მიწოდება, საბოლოო ენერჯის მოხმარება, 2019, საქსტატ

საქარუელ ენერჯის მოთხოვნის 81%-ს გარე წყაროები იკმაყოფილებს, რაც მიწოდების რისკების გათვალისწინებით კრიტიკულ დამატებად მაჩვენებელს. მოხმარებულ ენერჯის ძირითად სახეობები - ბუნებრივი გაზი, რომელსაც მთელ პირველად მიწოდების 45% შეადგენს და ნავთობპროდუქტები - 26%-ს თითქმის მთლიანად იმპორტზეა დამოკიდებული. რისკის დონეს დამატებით უზრდის მიწოდების წყაროების დვერსიფიკაციის დაბალი დონე. იმპორტ დამოკიდებულების რისკები განსაკუთრებით უზრდისაა ზამთრის სეზონზე, როდესაც ენერჯის მოხმარების უზრდის თან ერთვის ჰესების მიერ წარმოებულ ელექტროენერჯის სიმწირე. 2019 წელს ბუნებრივი გაზის იმპორტ დამოკიდებულება - 99.64% შეადგენდა.

ელექტროენერჯის სექტორში გენერაციის ობიექტების მშენებლობის შეფერხებების გამო ჯამური მიწოდება ჩამორჩება მოთხოვნას, რის გამოც საქარუელ ელექტროენერჯის წლიური მოთხოვნის დაახლოებით 11.7%-ს მეზობელ ქვეყნებიდან იკმაყოფილებს, ხოლო ზამთარში ეს მაჩვენებელი 20%-ს აღემატება. ელექტროენერჯის მოხმარება პიკს ადწევს ზამთარში, როდესაც ჰესების გამომწვავება მინიმუმამდეა შემცირებული, შესაბამისად იზრდება იმპორტირებულ ელექტროენერჯის და თბულ ელექტროსადგურების გამომწვავების წილი, რომლებიც რესურსად იმპორტირებულ ბუნებრივ გაზს იყენებენ. შემოღონა-ზამთრის თვეებში იმპორტირებულ ელექტროენერჯაზე დამოკიდებულება იზრდება. შედეგად დადგილი აქვს ენერჯის სექტორის მოქნილობისა და უსაფრთხოების დონის შემცირებას.

თბულ ელექტროსადგურების იმპორტირებულ გაზზე დამოკიდებულების გათვალისწინებით ელექტროენერჯის ნეტო იმპორტ დამოკიდებულება (თბულ ელექტროსადგურების ჩათვლით) შემდეგია - 32.5% წლიური (2019), 56.1% თვით (დეკემბერი 2019). ელექტროენერჯის იმპორტის 68% აზერბაიჯანიდან, 32% კი რუსეთიდან განხორციელდა. იმპორტის წყაროების დვერსიფიკაციის ინდექსი (SCI) 2019 წელს - 4.5%-ს შეადგენდა.

⁶ შეფასებებში გამოყენება 2019, ბოლწინაპანდემიური წელი

⁷ 2022 წლის საპროგნოზობა ლნსით ელექტროენერჯის იმპორტის წილი 16.5%-ს ადწევს.

ელექტროენერჯის ტრანსსასაზღვრო სიმძლავრე (დღემულ სიმძლავრის %) - 41%-ია, რაც საკმაოდ მაღალ მაჩვენებელს (ევროავაშირის მოხონილ15%-თან შედარებით) და იძლევა ქვეყნებს შორის სატრანსტოფექციის განხორციელების შესაძლებლობას.

სემეკის ზედმხედვლით მიმდნარეობს მუდმივი მუშაობა მოხმარებელთა ელექტროენერჯით მომარგების საიმედოობის და ხარისხის გასაუმჯობესებლად ელექტროენერჯის მიწოდების შეწყვეტის საშუალოსიშირე მოხმარებელზე (SAIFI) - თულისი - 5.90, ენერგოპროჯურჯა (ეპჯ) - 27.30-ს ხოლო ელექტროენერჯის მიწოდების შეწყვეტის საშუალო ხანგრძლივობა მოხმარებელზე (SAIDI): თულისი - 9:52:26, ეპჯ- 55:26:20-ს შეაღენდ, რაც საკმაოდმაღლა ეპჯს შემთხვევაში.

საქარუელში წელწაღმი დახლებით2.6 მილარდ მ³ ბუნებრივი გაზი მოხმარება, საიდნაც 36%-ს მოსახლეობა მოხმარს⁸. ქვეყანაში გაზის მოხმარება მკვეთრი სეზონურიობითხასიათება, 3.5-4 ჯერ მეტგაზ მოგიმაროზმითის პერიოღმი ზებუღან შედარებით

ბუნებრივი გაზის იმპორტი ძირითადდ აზრზაოჯანიდნ ხება. შესაბამისად გაზის იმპორტის წყაროების დვერსიფიკაციის ინდექსი შეაღენს - 99.64-ს (Supplier Concentration Index – SCI, 2019).

ბუნებრივი გაზის მიწოდების უაფრთხობა, როგორც აზრზაოჯანის, ასევე, რუეთოს მიმარუღბიდნ გამყარებულა საერთაშორისო სატრანსტო კონტრაქტებით „სამხრეთ კავკასიური მიღაღენი“ „სამხრეთგაზის დრეფის“ ნაწილა, რთაც აზრზაოჯანის ბუნებრივი გაზი მიეწოდება თურქეთს და ევროზას, ხოლო ჩრდლოთსამხრეთს მაგისტრალური გაზაღენების სისტემა უზრუნველყოფ რუელი გაზის ტრანსტო სომხეთში.

საქარუელს ნავთბპროდუქტების იმპორტზე დმოგიდბუღბა - 96%-ს შეაღენდ 2019 წელს. იმპორტის წყაროების დვერსიფიკაციის ინდექსი ბენზინის შემთხვევაში - 12.94 (SCI, 2019), ხოლო დოღელს შემთხვევაში - 4.57 (SCI, 2019) იყო ნავთბპროდუქტების იმპორტი 10-ზე მეტი ქვეყნიდნ ხორციეღება, აქედან ყველზე დად წილო რუეთზე (ბენზინის იმპორტის 44%, დოღელს 17%) და აზრზაოჯანზე (დოღელს-28%) მოღს. აღიღბროვად გადამუშავებულ ნავთბპროდუქტების წილო ჯბმურ მოხმარებაში - 2.6% (2019), მაშინ, როღსაც გადამუშავებულ საწარმოები თავისი სრული სიმძლავრის - 18%-ს იყენებენ (2019).

ელექტროენერჯის შიგა მიწოდების მეღგობას უზრუნველყოფა ძირითადდ გენერაციის სიმძლავრის აღკვატროზა, გადმცემი სისტემის საიმედოობა და ენერჯის მარგები, მათშორის წყაღსაცავებში დგროვილო წყლის რაღენობა. ამ მხროვ წამყვან როღს ასრუღბს ენგურზესის წყაღსაცავი, რომღსაც სეზონური რეგულრების საშუღბა აქვს. თუიცა, ამ შესაძლებლობას ამცირებს რუზირებულჭა ზეთში ელექტროენერჯის მოხმარების მნიშვნეღგანი ზრდ, რაც ენგურზესიდნ მიწოდებითბაღნსღბა.

ბუნებრივი გაზის შიგა საოზერციო რეზერგების ზრდს პოტენციად, საკუარო გაზაღსაცავის არრუებობის პიროზებში, მინიმაღრთა და განისაზღვრება მაგისტრალური მიღსაღენებში არსებულ გაზის რაღენობითდ სატრანსტომიღსაღენებიდნ გაზის მიღების შესაძლებლებით

ნავთბის/ნავთბპროდუქტების სტრატეგიული რეზერგები ამ ეტპზე საქარუელს არაქვს შექმნილო.

⁸ 2019 წლის ენერგეტკული ბაღენსი - https://www.geostat.ge/media/37668/Energy-balance-Publication_2019-GEO.pdf

ელექტროენერჯის ფიზიკური ხელისაწვდომობა ქვეყნის მოსახლეობის თითქმის 100%-ს აქვს. ენერჯის ფინანსური ხელისაწვდომობის თვალსაზრისით ენერჯეტკულ დანახარჯების წილ ოჯახის ჯამურ ხარჯებში, საშუალოდ 8.78%-ს შეადგენს (2019 მაჩვენებელი), ხოლო მოსახლეობის ყველზე ეკონომიკურად შეჭირვებულ 20%-თვის ეს მაჩვენებელი გაცილებით მეტია. ამისთვის სახელწიფო სუბსიდირების სხვადასხვა სქემებს იყენებს.

საქარზელს ენერჯეტკულ უსაფრთხოება შემდეგი მთავარი გამოწვევების წინაშე დგას:

- მაღალ იმპორტდამოკიდებულების და დვერსიფიკაციის ნაკლებობის გამო ენერჯის მიწოდება დკავშირებულია ტექნიკურ, ეკონომიკურ და პოლიტიკურ რისკებთან. ამასთან, ენერჯის იმპორტი დდ დანახარჯებს მოიხსნის, 2019 წელს საქარზელში ენერჯის იმპორტზე დახლებით 1.3 მილიარდ დღერი დიხარჯა, მშპ-ს 7.4%⁹.
- გაზის მიხმარების მკვეთრი სეზონური, ხოლო ზამთრის პიკური მიხმარების დღებში საათობრივი მიხმარების ცვალებადობის პირობებში საქარზელს არ გააჩნია მისი დბალნების საკუთარი წყარო რცკიდე უფროზრდს გარე წყაროებზე დმოკიდებულებას და მოწოდების რისკებს ზამთრის პერიოდში. ამ ეტაპზე უსაფრთხო ინფრასტრუქტურის სტნდარტი (N-1 კრიტერიუმი) გაზის სექტორში ვერკმაცოფილდება.
- 2009-2019 წლებში ელექტროენერჯიაზე მოხონის ზრდ (CAGR-5.3%) მნიშვნელუნად აჭარბებს წარმოების სიმძლვრეების განვითარების ტემპს (CAGR-2.5%). 2019 წელს ელექტროენერჯის ნეტიმპორტი 1383 მღ.კვტსთ ხოლო 2021 წელს 1,615 მღ. კვტსთს შეადგენდა.
- ელექტროენერჯის მიხმარების და წარმოების არებულ დსბალნსი იწვევს ბაზისური სიმძლვრის მზრდფიციტს, რცგანსაკუთრებულდ თვალსაზრისით ენერჯეტკულ ზამთრის პერიოდში (იანვარი, თებერგალი, მარტი, ნოემბერი, დეკემბერი). აღნიშნულს გამო ადილო აქვს ელექტროენერჯის იმპორტს ზრდს და ენერჯის სტემის მოქნილობისა და უსაფრთხოების შემცირებას. გადმცემი ქსელსთვის გამოწვევას წარმოადგენს მზრდ დტვირთვა, შედეგადრუდდება საქარზელს გადმცემ ქსელში მიწოდების უსაფრთხოებისა და მდგრადობის პარამეტრების შენარწიება.
- ცვალებად განახლებად ენერჯის წყაროების განვითარება, ელექტრომანქანების წილს ზრდ, კრიკოვალტის წარმოება, ცვლად დტვირთვის მეტლურგული ქარხნების სიმძლვრის ზრდ და სხვა თანამედრე მაღალ მიხმარების ტექნოლოგიების გამოყენება არულებს ელექტროსისტემის მარუას, მოიხსნის მანევრულსარეზერვო სიმძლვრეების, მათშირის ენერჯის დმაგრებლებების განვითარებას და ელექტროენერჯიაზე მოხონის ინოვაციური მარუის მექანიზმების დნერგვას.
- ელექტროენერჯეტკისა და ბუნებრივი გაზის სექტორების ინფრასტრუქტურის ნაწილ ამორტოზებულია და საჭიროებს განახლებას. შესაბამისად მაღლა SAIFI/SAIDI მაჩვენებლები, განსაკუთრებით რეგიონებში¹⁰.
- საქარზელს მთავრბასა და შაჰტინის კონსორციუმს შორის „დმატებით“ ბუნებრივი გაზის შესახებ კონტრაქტი 2026 წელს ეწურება ვად, რც გამოიწვევს 500 მღ.მ³ შედრებითიაფ გაზის დნაკლსს და მოიხსნის ბუნებრივი გაზის დმატებით წყაროების მოძიებას.

⁹ [საგაროვაკრობის პორტალი \(geostat.ge\)](http://geostat.ge)

¹⁰ Annual report, Georgian National Energy and Water Supply Regulatory Commission, 2020 - <https://gnerc.org/en/commission/commission-reports/tsliuri-angarishebi>

- საქართველს არგააჩნია ნავთობისა და/ან ნავთობპროდუქტების საგანგებოსავალდებულო მარგები, რაც უზრუნველყოფს მის გამოყენებას კრიზისულ სიტუაციების დროს. საკუთარი გადამამუშავებელი სიმძლავრეები ვერ უზრუნველყოფს ხარისხიანი ნავთობპროდუქტების წარმოებას და არარენტაბელურია.
- ოფირებულ აფაჩეთს ტერიტორიაზე არარის გამართულ ელექტროენერჯის აღრიცხვის და გადხდის სისტემა რაც ურდის ელექტროენერჯის დეფიციტს, იწვევს ელექტროენერჯის ჭარბ არეფექტურ გამოყენებას, ენერგეტიკულ სისტემის გადჭირვას და მიწოდების ხარისხის გაურესებას. ანალგიური პრობლემა აღნიშნება მესტის მუნიციპალტეტის ტერიტორიაზე..
- საქართველს ენერგეტიკულ სისტემის მთავარი ელექტროენერგეტიკულ აქტვის, ენგურჰესის სამანქანო დრზაზე და ქვესადური, ასევე ვარდილ-1 ჰესი განლგებულა რუეთს მიეროფირებულგალს რიში, აფაჩეთს ტერიტორიაზე.
- ბაქოსუფას ნავთობის მილადნის მონაკვეთ გადს რუეთს მიერ ოფირებულ სამაჩაბლს ტერიტორიაზე, რც მისი ოპერირებას არულებს და საფრუეს უქმნის .
- მალლა რუელ კაკიტლს წილ საქართველს ენერგესექტორში (ნავთობი, ელექტროენერჯის წარმოება და ტრანსპორტრება), რც კიდევ უფრო ურდის მტრულდ განწყობილ ქვეყნისთის ბერგეტებს, პოლტკური მიწით გამოყენოს საქართველს წინააღმდეგ და შექმნას უაფრთხოების რისკები.
- ოფირებულ აფაჩეთს მიერ ელექტროენერჯის აუნაზღურებელ და ურტროლ მზრდ მობარება იყენებს ენგური/ვარდილს ჰესის მიერ წარმოებულ ელექტროენერჯის დდ ნაწილს. იაფა ელექტროენერჯამ და კონტროლს ნაკლებობამ წაახალსა კრპტოვალტეს გამომუშავება ოფირებულაფაჩეთში, რც კიდევ უფრო ურდის მობარებას. ანალგიურ პროცესებს აქვს ადილ ასევე მესტის მუნიციპალტეტში რც მოიხოს სახელწიფუს მბრგ დრეგულრებას.
- მოხველბულ ენერგონფრსტრუქტურის პირობებში ჰკვიანი ტექნოლოგიების დნერგვა და ავტომატოზცია ურდის მათ დუველებას და კიბერთავდსხმების რისკს. ამასთან, საქართველს ჯრ კიდევ არ აქვს მილბულ კიბერუაფრთხოების პრევენციისა და საგანგებოსიტუაციებში მოქმედების გეგმები ენერგეტიკაში.
- მოსალდნელა, რომ გლზალური კლმატის ცვლლბით გამიწვეულ ექსტრემალური ბუნებრივი მოვლენების გაურდლ სიხშირე და სიმძაფრე ურყოფთავლენას მოხდნს ენერგეტიკულ ინფრსტრუქტურაზე და გააურესებს ენერჯის მიწოდების საიმედოობას. საქართველს ჯრ არ აქვს სილწისეულ კვლევა ჩატრებულ ენერგეტიკულ სექტორის მოწყვლდბის შესახებ და არაქვს შემუშავებულ ეროვნულ ადპტაციის გეგმა.
- კრპტოვალტეს მზრდ მობრება და მისი ფსის მერყეობა ენერჯის მობარების მკვეთრ ცვალბადბას იწვევს, რც ენერგეტიკულ სისტემის მოვლ და გრძელადანი დბალნსების პრობლემებს ამძაფრებს.
- ლრის არასტბილურობა დლრთან მიმართობაში ურდის იმპორტრებულ ელექტროენერჯისა და ბუნებრივი გაზის ფსს, რც ურყოფთადმოქმედებს ენერჯის ხელისაწვდომობაზე, ვინაიდნ იმპორტრებულ ენერჯაზე ანგარიშსწორება, ძირითადდ უზხოური ვალუთით ხორციელდება. ასევე აურესებს სახელწიფო კომპანიების ფნანსურ მდომარეობას, რომელაც უზხოურ ვალუტში აქვთალბულ ინფრსტრუქტურის მშენებლბისთის საჭირო სესხები.
- საყოფცხოვრბოდ საჯროსექტორში არ ენერგოეფექტანი შენობების სიმრვლ იწვევს გასათობადდ გასაგრილბლდაჭიროენერჯაზე მოხონის ურდს. არებულ შენობების

უჩეტესობა 1950-2000 წწ პერიოდში აშენდა, შენობების თბოტექნიკური მახასიათებლებზე დაბალ მოთხოვნების პირობებში.

- შეშის არმდგრად გამოყენება საქაროვებს ზოგიერთ რეგიონში იწვევს ტყის ფროზის შემცირებას, საწვავის უზარისობას და ენერგეტიკულ უსივრცეს.
- ეკონომიკისა და მდგრად განვითარების სამინისტროს შეზღუდული რესურსები და შესაძლებლობები არაუფლებს და ღრუბნი ახანგრძობებს ევროავიაციის ენერგეტიკულ კანონმდებლობის ტრანსპორტიაციას ეროვნულ ანონიმდებლობაში. არსაკმარისია აკადემიური და გამოყენებითი კვლევები, არსაკმარისი ყურადღება ექცევა განათლებას, კვლევასა და განვითარებას, რცაფრებებს თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვას.
- პანდემიები საფრთხეს უქმნის ენერგეტიკის სექტორში მომუშავე კრტიკულპერსონალს, იწვევს ფინანსურ დანაკარგებს მწარმოებლებისთვის და განუზღვრებებს ენერჯის მოთხოვნაზე. მნიშვნელოვანია სამომავლოდ მედეგობის ღრისძიებების შემუშავება მისალღნელ პანდემიური/ეპიდემიური პერიოდებისთვის მხდყოფისათვის.
- რეგიონალურმა კონფლიქტებმა და ტერორიზმის საფრთხემ რისკები შეიძლება შეუქმნას საქაროვებს კრტიკულ ენერგეტიკულ ინფრასტრუქტურას და გააფრესს ქვეყნის ენერგეტიკულ უსაფრთხოების ღრე.

ენერგეტიკულ რისკების მინიმოზციისათვის საჭირო ენერგეტიკაში მაროის და დგემვის გაუზრბესება, გამჭვირვალბა და საზოგადობასთან კომუნიკაციის გაძღერბა, რსაც დღე ყურადღება მიექცევა მომავალშიც. საქაროვებს ენერგეტიკულ სისტემის გრმეღადან და გგემვა TIMES-Georgia მოდლოთხორციეღება, რც ეღექტროენერგეტიკულ სისტემის დგემვის მოდლობთან ერობლობაში განაპირობებს დგემვის ხარისხიანობას და გრმეღადან პერსპექტივაში ენერგეტიკულ უსაფრთხოების საფუღლანი ანალზისა და მისი ამალღბის წინაპირობას ქმნის.

სამომავლოდ ენერგეტიკულ უსაფრთხოების შეფსების ჩარჩოს დხვეწასთან ერად დიხვეწება ენერგეტიკულ უსაფრთხოების შეფსების მაჩვენებლები.

ენერგეტიკულ უსაფრთხოების ამალღბის მიწნები და ღრისძიებები

ენერგეტიკულ უსაფრთხოების ამალღბა გულსხმოზს ენერჯის მიწოღბის და მოხმარბის რისკების შემცირბას. ამისთვის საჭირო კრტიკულ ენერგეტიკულ სისტემების მედეგობის და მოქნიღბის ამალღბა, მიწოღბის უსაფრთხოების, საიმედოობის და აღკვაცტრობის უსრუნვეღყოფ, პოლოტიკურ ეკონომიკური და სოღიაღური სისტემის მედეგობის და მდგრადობის გაზრდ, ენერგეტიკულ უსაფრთხოების სისტემის სათანადომაროზა.

1. შესაბამისად საქაროვებს ენერგეტიკულ უსაფრთხოების ამალღბის მიწნები 2030 წლისთვის შემდგოა: ეღექტროენერჯისა და გაზის უსაფრთხო და საიმედო მიწოღბის, ენერჯისსტემის მედეგობის გასაზრდოდ საჭირო ენერჯორესურსების, მათ მიწოღბის წყაროების და მარწრუტების დვერსიფიკაცია.
2. ენერჯის იმპორტზე დმოღიდბუღბის შემცირბა ენერჯოეფექტანობის გაზრდოთ და ადოღბროვი, უზირტესად განახლბად ენერჯორესურსების ათვისების გოთ ეღექტროენერჯისა და ბუნებროვი გაზის მოხმარბის ეფექტანობის გაზრდოთ
3. ეროვნულ ენერჯისსტემის მოქნიღბის გაზრდ ადოღბროვი ენერჯორესურსების ათვისებით ენერჯოსაცავების (წყალბაცავიანი მარგუღრებელ ჰესების და ჰიდრომასკუღოღრებელ

სადურები, დამაგრებელ ბატარეები, ნავთობის, გაზის და წყალბადის საცავები) და მოთხოვნის მართვის მექანიზმების შექმნის გზით

4. **მდგრად და საიმედო ენერჯონფრასტრუქტურის შექმნა.** ახალ ინფრასტრუქტურის განვითარება, გრძელვადიანი საჭიროებების გათვალისწინებით ინფრასტრუქტურის N-1 კრიტერიუმის დაკმაყოფილება, ამორტიზებული კრიტიკულ ენერჯეტკულ ინფრასტრუქტურის განახლება. ელექტროენერჯისა და ბუნებრივი გაზის ინფრასტრუქტურაში, მათ შორის გათვალისწინებული ბუნებრივი გაზის მოწყობილობებში ინვესტიციების მოზიდვა, ინოვაციური, გარემოსთვის უსაფრთხოდ „ჰიკვიანი“ ტექნოლოგიების დანერგვა.
5. ელექტროენერჯისა და ბუნებრივი გაზის **ფიზიკური და ფინანსური ხელშეწყობის გარდა.**
6. **კრიტიკულ ენერჯონფრასტრუქტურის დეკა ტექნოლოგიური, კინეტიკური და კაპიტალური ფინანსებისგან და კლმატის ცვლელბასთან დაკავშირებულ რისკების შემცირება.**
7. **საქარაუგელს ტერიტორიების დროებითი ოფსაფის შედეგად წარმოქმნილ ენერჯეტკულ რისკების შეზღუდვა, მინიმიზაცია.**
8. **საქარაუგელს ეროვნულ კანონმდებლობის ევროკავშირის ენერჯეტკულ უსაფრთხოების კანონმდებლობასთან დაახლოება და მისი ეფექტური აღსრულება.**

საქარაუგელს ენერჯეტკულ უსაფრთხოების ასამაღლებლ დიგეგმება შემდეგი ღონისძიებები:

1. საქარაუგელს შეამცირებს ენერჯის **იმპორტს სხვადასხვა წყაროებზე დამოკიდებულების პოლიტიკურ და ეკონომიკურ რისკებს.** მოხდენს გარე მიწოდების წყაროების ოპტიმიზაციას, გამჭვირვალე კონკურენტულ გარემოში მოქცევას და მიწოდების ახალ ალტერნატივების განვითარებას. გაზის მიწოდების წყაროების დივერსიფიკაციისთვის გამოყენებულ იქნება ასევე, გაცვლს (swap) მექანიზმის განვითარება, როდესაც სატრანზიტონაკადდნ მილების სანაცვლდმიმღებ ქვეყანას საქარაუგელს მიერ საერთაშორისო ბაზრებზე შესყიდულ გაზი მიეწოდება.
2. **იმპორტდამოკიდებულების შემცირებისთვის მოხდება ენერჯოეფექტანი და განახლებად ენერჯის ტექნოლოგიების განვითარება და დანერგვა** შესაბამისი სამიწე მაჩვენებლების მიხედვით¹¹.
3. **სახელმწიფო რეგულაციების მექანიზმების გამოყენებით ხელს შეუწყობს ამორტიზებული კრიტიკულ ენერჯეტკულ ინფრასტრუქტურის აღდენასა და განახლებას. მოხდება გაზისა და ელექტრონის სექტორებში ინფრასტრუქტურის N-1 კრიტერიუმის დაკმაყოფილება. ელექტროენერჯეტკულსექტორში SAIFI/SAIDI/EENS/LOLE-ის მაჩვენებლები გაუჭიკბესდება.** ელექტროენერჯისა და გაზის ქსელს საიმედოების გასაზრდელ და აწლიანი გეგმების მიხედვით დაგეგმილ მდგრად, საიმედო და ხარჯეფექტანი ენერჯეტკულ ქსელს განვითარება, განხორციელება ელექტროენერჯისა და გაზის სექტორების კოორდინირებულ დაგეგმვა.
4. სისტემის სტაბილურობის და საიმედოებისთვის, მოვლ და გრძელვადიან პერსპექტივაში, ელექტროენერჯის გადმცემი სისტემის ოპერატორი - საქარაუგელს სახელმწიფო ელექტროსისტემა - განახორციელებს საუდმხედელ კონტროლს და მონაცემთა შეგროვების (SCADA) და გაფრთხილებულ მონიტორინგის სისტემის (WAMS) განახლებას.
5. სისტემის სტაბილურობისა და საიმედოებისთვის, საშუალო და გრძელვადიან პერსპექტივაში, **„საქარაუგელს გაზის ტრანსპორტორების კომპანია“** (ბუნებრივი გაზის გადმცემი სისტემის

¹¹ (იხ. ენერჯოეფექტიანობის და განახლება დი ენერჯის წყაროების განვითარება, მე-6, მე-7 თავები)

ობერტორი) გეგმავს საზედმხედველ კონტროლს და მონაცემთა შეგროვების სისტემის (SCADA) შექმნას და „ელექტრონული საინფორმაციო სისტემის“ განახლებას სისტემით მოსარგებლებთან კომუნიკაციის მიზნით რომელიცსელებს ეფექტურ და ბალანსებას შეუწყობს ხელს.

6. საქარულელ ელექტროენერჯის გენერაციისა და მოხმარების სეზონური უზანაბრობის გამწვევაზე საპასუხოდ ასევე ენერჯის ცვალებად განახლებად წყაროების ინტეგრაციისთვის ხელს შეუწყობს ახალ სუფთა და ალტერნატიულ ტექნოლოგიების, მათშიორის ენერჯის შენახვის, ჰიდრომააკუმირობელ და მწვანე წყალბადს წარმოების ტექნოლოგიების პერსპექტიულობის შესწავლს და განვითარებას, განაწილებულ გენერაციის ობტმალური სქემების შექმნას, იზოლირებულ მიკროქსელების და განახლებად ენერჯის ადგილობრივი სისტემების ჩამოყალბებას, ობური ტემბების და სხვა მოწინავე ტექნოლოგიების განვითარებას.
7. საქარულელ ხელს შეუწყობს ნახშირწყალბადების საკუთარი მარგების ბებნა-ბიებასა და ობტმალურ გამოყენებას. არებულ და პოტენციური წიაღსეულ რესურსების მარგების შესწავლთა და რციონალური გამოყენებით საქარულელ შეამცირობს იმპორტი დმოვიდბულებას.
8. მიწოლების უსაფრთხოების უსრუველსეყოფდ მიწოლებისა და მოხმარების სეზონური და დელ-დმური ცვალებადობის დასაბალნსებლდდ შესადლო წყვეტების შესამცირობლდ იგებებბა ბუნებრივი გაზის საცავის (250 მდნ. მ3 აქტიური და 500 მდნ.მ3 სრულ მოცულობის) მშენებლბა ან სხვა ალტერნატიულ გადწყვეტის შემუშავება და დნერგვა, ნავთბისა და ნავთბპროდუქტების საგანგებომარგების შექმნა (2009/119/EC დრექტვის შესაბამისად).
9. გაგრმელბბა ქვეყანაში არებულ ნავთბგადამამუშავებელ საწარმოების გამოყენების შესამდებლბების კვლევა და გაიწრბბა ადგილობრივადამუშავებულ ნავთბპროდუქტების მოცუობები.
10. დგებმილა სისტემაში მალლ ეფექტანობის არებულ და დგებმილ კომბინირებულ ციკლს გაზის ტრბინიანი ობოლექტრისადფურებით მოქმედ მობველებულ ობოლექტრისადფურების ჩანაცვება.
11. ხელ შეეწყობა შემის მდგრად გამოყენებას და ბიომასის თანამედროვე ენერჯობროდუქტების განვითარებას.
12. მოხბბა გაზის მიწოლების წყაროების დვერსიფიკაცია და მათშიორის სხვადასხვა პროდუქტად [მაგ. ობვად გაზი (LNG), დაჰირბნულ ბუნებრივი გაზი (CNG) და ობვად ნავთბის გაზი (LPG)] მილბა და ამ პროდუქტების მიწოლბა მალდშთან რეგიონებში, რომლებშიცგაზსა დნები არარის გაყვანილო. ხელ შეეწყობა ბიოგაზის წარმოებასა და გამოყენებას.
13. მოხბბა კრიტიკულ ენერჯეტიკულ ინფრასტრუქტურის დცვა კინეტიკური და ბუნებრივი საფრთხეებისგან, ასევე კრიტიკულ ენერჯეტიკულ ინფრმაციულ სისტემების დდენა და გაოვალსწინება ასეთ ობიექტების ნუახაში, შეიქმნება მათ დცვის ეფექტური მექანიზმები.
14. სახელწიფო შეიშავებს მიდგომას და ლნისბიებებს კრპტგალუს უსწროლდ მხრდ მოზგების ენერჯეტიკულ სისტემაზე ურყოფთ ზემოქმედების დასარგულობლდ სახელწიფოინტერესების შესაბამისად
15. მოხბბა გაზის მიწოლების ყველ ტაბის რისკების შეფსება, პრევენციულ და საგანგებო სიტუციების გებებების მოიზბბა ევროგავშიორს რეგულცია №2017/1938 შესაბამისად
16. რუეთოს მიერ საქარულელს ტერიტორიის დროებით ოფუბაციის საფრთხეების შესამცირობლდ საქარულელგაარმავებს თანამშრომლბას საერთაშიორისოენერჯეტიკულრგანიზციბთან და

რეგიონის სხვა ქვეყნებთან, გაზრდის მათ ინფორმირებას აწინასწარმხსნის რისკების შესამცირებლად

17. ენერგეტიკულ უსაფრთხოების შეფასების ჩარჩოსა და საფრთხეებზე რეაგირების მექანიზმების გააუმჯობესებლობის სექტორის ეფექტიანობის გაზრდა და კორუფციის რისკების შემცირება.

აწინასწარმხსნის დონის დიები უფრო ეფექტურად დაწეროდა ენერგეტიკის და კლიმატის სამოქმედო გეგმაში (იხილეთ დანართი 1).

ახალ გეოლოგიკურ რეალობად გამოდინარე, შესწავლეს მოთხოვნა თუ რაგორ შეიცვლება საქართველოს ენერგომომარებების გარე რეგიონულ პირობები და საჭირო იქნება შესაბამისი კორექტირების შეტანა ენერგეტიკულ უსაფრთხოების დონის დიებში.

ელექტროენერჯისა და ბუნებრივი გაზის სექტორის განვითარების სცენარები

ელექტროენერჯის და გაზის სექტორში განახლებულ სცენარები დამუშავდა ენერგეტიკის და კლიმატის სამოქმედო გეგმის ერთიანი ენერგეტიკულ განახლებულ სცენარების საფუძველზე. ეს უზანადასკნელი შემუშავდა TIMES Georgia ეკონომიკური ოპტიმიზაციის მოდელს გამოყენებით ენერგეტიკულ სექტორის ორგანიზაციებთან და, კერძოდ საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემასთან მჭიდრო თანამშრომლობით დამუშავებულ სცენარები წარმოადგენს დამუშავების და შეზღუდვების ერთობლივის საფუძველზე ალტერნატიულ ტექნოლოგიების და დონის დიების ეკონომიკურად ოპტიმალურ ნაკრებს, რომელიც უზრუნველყოფს აწინასწარმხსნის მიზნების მიღწევას მოდელის მიცემულ შეზღუდვების ფრეზებში და დამუშავების გამოყენებით მოდელირების მიხედვით *NECP სცენარის* ძირითად დასკვნები და შეფასებები გაკეთებულია 2030 წლამდე, ხოლო სცენარები დათვლილია 2050 წლამდე. განიხილება ორი სცენარი: 1. საბაზისო ანუ *WOM (Without measures) სცენარში* იცვლება გარეშე ფაქტორები (ეკონომიკის ზრდას მაჩვენებლები, მოსახლეობა, აფხაზეთის ენერგომომარება) და შესაბამისად დინდება მოთხოვნილება სხვადასხვა ენერგეტიკულ მოსახურებაზე. ამ სცენარში არ განიხილება არცერთ *NECP*-ში შესული დონის დიება, იმისთვის რომ ჩამოყალიბდეს საბაზისო სცენარი, რომლის მიმართაც მოხდება გასატარებელი დონის დიების შედეგების შეფასება. რაც შეეხება მთავარ - *NECP სცენარს*, ამ შემთხვევაშიც გარეშე ფაქტორები იცვლება ისევე როგორც *WOM სცენარში* ოქცია, ამავე დროს ხორციელდება მთელი რიგი დამატებითი დონის დიებისა. *NECP სცენარის* შედარება *WOM* სცენართან გვიჩვენებს, თურ შედეგი იქნება მთლიანი ენერგეტიკული სისტემის როგორც მიწოდების, ასევე, მოხმარების მხარეს, *NECP*-ში გათვალისწინებულ დონის დიების ერთობლიობას, მათ შორის, პირველად ენერჯის მოთხოვნილების შემცირებას, ენერჯის მიწოდების და მოხმარების ეფექტიანობის ზრდას ხარჯზე.

პროექციების წარმართული ფაქტორები (დრაივები) არის მოსახლეობის და ოჯახების რაოდენობა, სერვისების გავრცელება/დინერჯა, მშპ-ს ზრდა, საცხოვრებელი შენობების ფართობის ზრდა, კრიკტოვალუტის წარმოების დინამიკა და ა.შ. *NECP სცენარის* მიზნის შემცირების იმპორტირებული ელექტროენერჯის (რომელიც გულისხმობს იმპორტირებულ ელექტროენერჯის და ობიექტის ცილის ჯამს) წილ ჯამურ ელექტროენერჯის მოხმარებაში 30%-დან (2016-2019 წლების საშუალო) 15%-მდე (2030 წლის მიზანი), რაც მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს ქვეყნის მიწოდების უსაფრთხოებას. ეს გაუმჯობესება უფრო მკვეთრად იქნება გამოხატული წყალმომარების სეზონში (ოქტომბერი-მარტი), როდესაც დამოკიდებულება იმპორტირებულსა წვავზე შემცირდება 45%-დან (2016-2019 წლების საშუალო) 25%-მდე (2030წ). ობიექტის დონის დიების სიმძლავრეების შენარჩუნება (ან უნიშვნელო ზრდა), მიუხედავად

მათი შემცირებულ გენერაციისა, გათვალისწინებულია რეზერვებისათვის, რომელც შეიძლება, გამოყენებულ იქნეს ავარიულ შემთხვევებში და განსაკუთრებით მშრალ ჰიდროლოგიურ წლებში. ელექტროენერჯის იმპორტს დასაშვებია კონკრეტულ ქვეყნისთვის ხელსაყრელ პირობებში, თუცა გრძელვადიან მიზნად ელექტროენერჯის იმპორტზე დამოკიდებულების შენარჩუნება მიზანშეწინილი არაა, რადგან გარდ ფინანსური წნეხისა, ის უნდას მეზობელ ქვეყნებზე პოლიტიკური თუ ეკონომიკური დამოკიდებულების რისკებს და ამით მანიპულირების შესაძლებლობას. უნდა აღნიშნოს, NECP სცენარო არსებობს იმ სიმძლავრეების სისტემაში ჩარუგას, რომლებიც სცენარში ოპტიმიზაციის შედეგადვერ მოხვდა, თუცა, ასახულია GSE-ის აწილან გეგმაში.

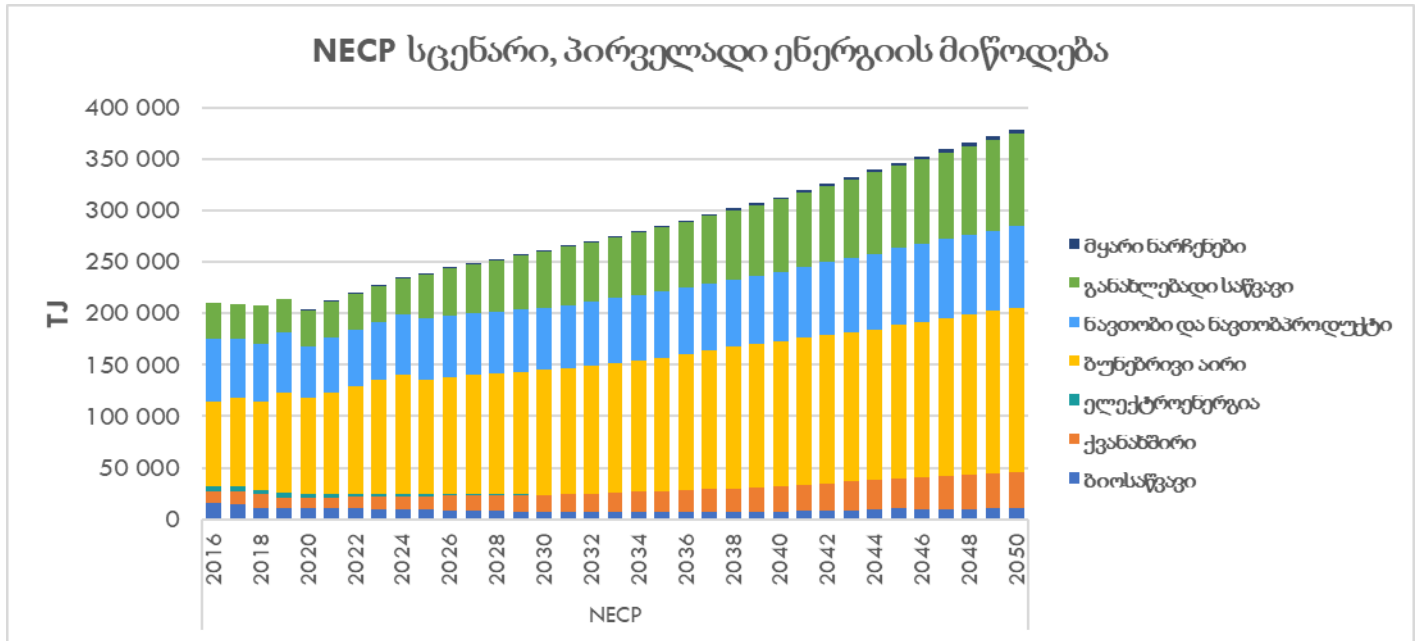
NECP სცენარის სამიხე მაჩვენებლების მიხედვით შენობების სექტორში 2025 წლადნ საბოლოო ენერჯის მოხმარება სრულდამთარ შენობებში მცირდება დახლოებით 45%-ით საყოფცხოვრებო ხოლო კომერციულ და საზოგადოებრივ შენობებში 33%-ით კვადრატულ მეტრზე. სამიხე სცენარის მიხედვით 2025 წლადნ მხოლოდ ენერჯეტიკულ ეფექტანი გათბობა-გაგრილების სისტემები და ნაოქრება ხელმისაწვდომი. ტრანსპორტის ნაწილში 2030 წლისთვის მილანი ავტობარში ჰიბრიდული მანქანების წილი იწდება 40%-მდე, ხოლო ელექტრომანქანების წილი 10%-მდე. ასევე, გაკეთებულია კონკრეტულ დშვებები ავტომანქანების წვის ეფექტანობის მხრივ. მრეწველობის სექტორში სამიხე მაჩვენებლები ძირითადად გეგმილია ენერჯეტიკების ეფექტანი მოხმარების მხრივ.

2030 წლისთვის NECP სცენარის მიხედვით საქარუელს მილანი პირველად ენერჯის მიწობება 261 პეტაჯოულს მიაწევს. საპროგნოზობა ლნსის მიხედვით მიწობების დახლოებით 46% ბუნებრივ გაზზე მოდს, რომლს დახლოებით 40%-ს საყოფცხოვრებო სექტორი მოხმარს, ხოლო 16%-მდე ბუნებრივი გაზი მოხმარება ელექტროენერჯის წარმოებისათვის. საბოლოო მიწობებაში 21% განახლება დწყაროების ელექტროენერჯის, 23% ნავთობპროდუქტებს, ხოლო ქვანახშირს 6% უჭირავს.

2040 წლისთვის მილანი პირველად ენერჯის მიწობება 312 პეტაჯოულს აწევს, აქედან 45% ბუნებრივი გაზია. ბუნებრივი გაზის 35%-მდე მოხმარება საყოფცხოვრებო სექტორის მიერ ხოლო ელექტროენერჯის წარმოებისთვის რესურსის 13% იხარება. საბოლოო მოხმარებაში განახლებად ენერჯეებს 23%, ნავთობპროდუქტებს 22%, ხოლო ქვანახშირის მოხმარებას 8% უჭირავს.

2050 წლისთვის მილანი პირველად ენერჯის მიწობება 378 პეტაჯოულს აწევს, საიდანაც 42% იფრება ბუნებრივი გაზით 24% განახლებად ენერჯეებით 21% ნავთობპროდუქტებით ხოლო 9% კი ქვანახშირის საშუალებით

განახლებად ენერჯის მიწობება 2050 წლისათვის 2019 წელან შედრებით იწდება 8 პროცენტული პუნქტით 24%-მდე, გაზის მოხმარება მცირდება 3 პროცენტული პუნქტით 42%-მდე და ნავთობპროდუქტების მოხმარება 27%-დან პირველდ მიწობებაში მცირდება 21%-მდე.

ნახ.1 ენერჯის საბოლოომომხარება ტაპების მიხედვით NECP სცენარში.

**მაკროეკონომიკური პროგნოზები
მოსახლეობის ზრდა**

მოსახლეობის რაოდენობის ზრდა ენერჯის მოხმარების ერთერთ საკვანძო ცვლდა. წარსულ მონაცემებიდან გამომდინარე დანგარიშდ საშუალოწლიური ზრდა 2014-2019 წლებისთვის, რომელმაც 0.004% შეადგინა, შესაბამისად სწორედეს მაჩვენებელ გამოყენება მოსახლეობის რაოდენობის მოთხოვნისთვის ორივე სცენარში. მიუხედავადიმისა, რომ მოსახლეობის რაოდენობის ზრდს ტემპი დაბალა, შედარებითსწრაფდიზრდება ოჯახების რაოდენობა, რადანაც ადმიანთა რაოდენობა ერთ ოჯახში მცირდება. ოჯახში სულდბის ცვლილების ტემპადაღებულია -0.47%, როგორც 2009-2018 წლების მონაცემების მიხედვითარპირდაპირ გაანგარიშებულ მაჩვენებელ. მოსახლეობის რაოდენობა 2050 წელს აბსოლუტურ მაჩვენებლებში თითქმის უცვლელა საბაზისო, 2016 წელსან შედარებით თქმცა, ოჯახების რაოდენობა იზრდება 1 036 ათასიდან 1 230 ათასამდე.

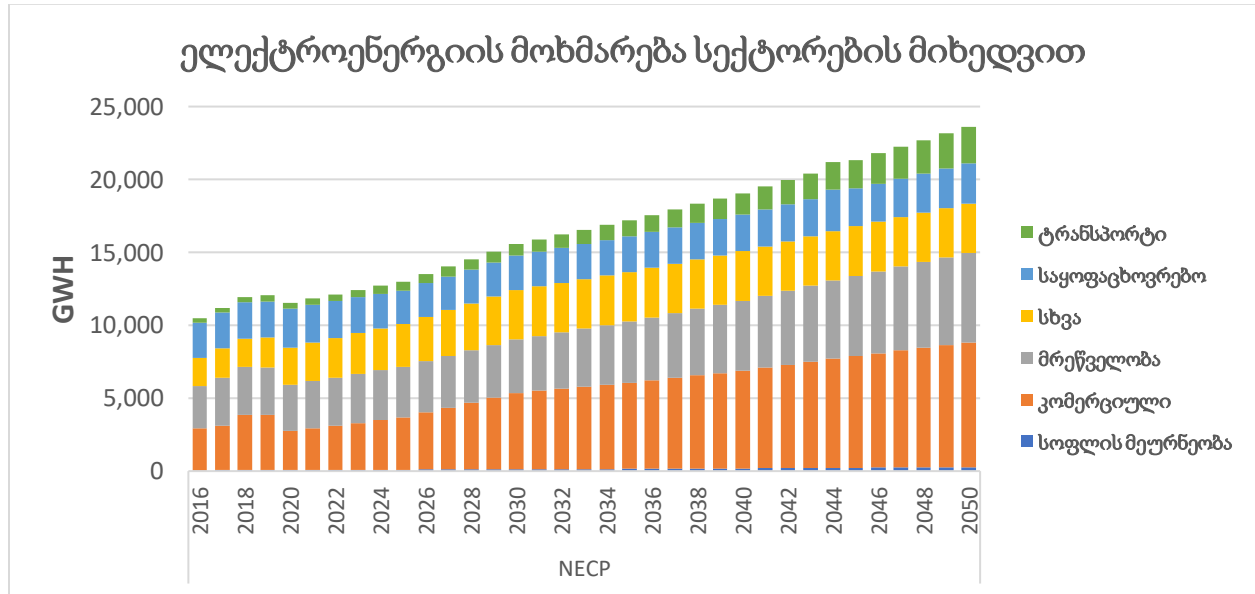
მშპ-ს ზრდა

მშპ-ს საპროგნოზო მნიშვნელობების მოთხოვნისთვის გამოყენებულია 2010-2019 წლის პერიოდში მიღწეულ საშუალოწლიური ზრდს მაჩვენებელ, რომელც 2010 წელს ფსებში გაანგარიშებულ მშპ-ისთვის 4.72%-ს შეადგენს და 2050 წლისთვის იძლევა მშპს 168 მლრდ ლარმდე ზრდას. ეს დაახლოებით 4-ჯერმეტა საბაზისო 2016 წელსან, შედარებით

NECP სცენარში ზემთ აღნიშნულ დშვებების ფრულებში, ელექტროენერჯის მოხმარება მოთხოვბულია 2050 წლმდე TIMES Georgia-ის გამოყენებით მოთხოვნის შედეგების მიხედვით ელექტროენერჯის მოხმარება **ზომიერდმზრდა** და 2030 წლისთვის 15500 გიგავატაათს მიაღწევს. მოხმარება 2040 წლისთვის გაიზრდება 19 000 გიგავატაათამდე, ხოლო 2050 წელს სავარაუთოდ 23600 გიგავატაათს მიაღწევს. 2019-2050 წლების განმავლობაში ელექტროენერჯის მოხმარების საშუალოწლიური ნაზრდ 2.2%-ია. დშვებების მიხედვით მოხმარება სოფლის მეურნეობის სექტორში ძირითადად სამაცივრე მეურნეობების და საირიგაციო სისტემების განვითარების ხარჯზე

მოსალოდნელ, სატრანსპორტო სექტორში კი ჰიბრიდულ და ელექტრომრვაზე მომუშავე მანქანების რაოდენობის ზრდით მოდელს დაშვებების მიხედვით მოხმარების ზრდა კომერციულსექტორში 2.7%-ით მრეწველობის სექტორში კი 2.1%-ითარის ნავარაუდები.

გრძელადან, 2019-2050 წლან, პერიოში მოდელში დაშვებულა, რომ ოფირებულ ატაჟიში მოხმარება არითეტიკულ პროგრესითიზრდება, რც საშუალოდწლოურ 1.6%-იან ზრდას ნიშნავს. ამ დაშვებას საფუძვლად უდევს დაშვება, რომ მოხდება ენგურჰესიდან მიწოდების მეტო კონტროლს დმყარება, აღრიცხვის და გადხდს ეტპობრივი მოწესროგება და შესაბამისად კროპტსიმძლვრეების შემცირება, გადმცემი და გამანაწილებელ ქსელს მოწესროგება.

ნახ.2 ელექტროენერჯის მოხმარების პროექცია NECP სცენარში

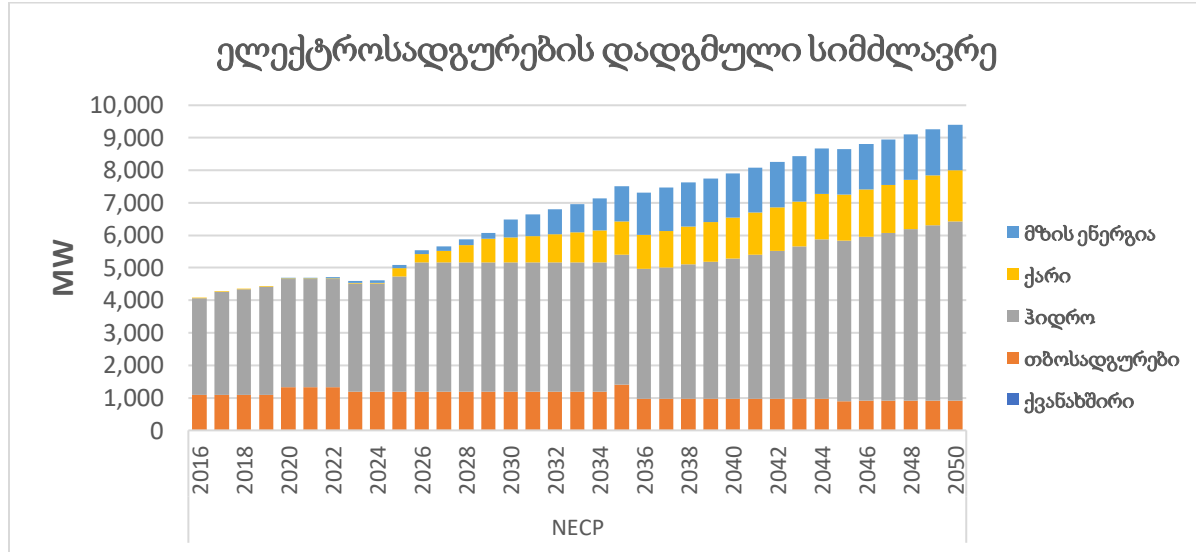
უხლეს მომავალში, 2023 წლმდ, იგეგმება 5 მგვტ დდმულ სიმძლვრის მზის, ხლო 221 მგვტ ჰიდროსადურების მშენებლბა. 2025 წლმდ დაგემილა 500 მეგავატ სიმძლვრის ქარს და 250 მეგავატ მზის ელექტროსადურების განვითარება, თუცა, მათ ქსელში უსაფრთხოინტეგროებისთვის საჭირო საბალნსომექანოიშების ამოქმედება.

NECP სცენარის მიხედვით 2030 წლისთვის საქარუელს ჯამური დდმულ სიმძლვრე იზრდება 6 487.5 მეგავატმდ, ჰესების წილ ქვეყნის დდმულსიმძლვრეში კი 61%-ზე მეტო ხდება. 2030 წლისთვის გათალსწინებულა დმატებით 433 მეგავატ მარგულრებელ და 234 მეგავატ სიმძლვრის მოდნებაზე მომუშავე ჰიდროელექტროსადურების 667 მეგავატ სიმძლვრის ჰიდროსადურების, 730 მეგავატ ქარს სადურების და 560 მეგავატ მზის ელექტროსადურების ექსპლუტციაში შესვლ. თხოელექტროსადურების სიმძლვრე გაიზრდება მხოლოდ90 მეგავატით რც მველ ენერგობლგების ახალ მალ ლექტანი სადურებითჩანაცვლებითაიხსნება.

2040 წლისთვის ელექტროენერგეტკულ სიმძლვრეები იზრდება 7 894 მეგავატმდ, ძირითადდმზისა და ქარს ენერჯის ხარჯზე, რომელა დდმულ სიმძლვრეების ნაზრდ 2030 წელან შედრებით780 და 520 მეგავატ შეადენს, შესაბამისად ჰიდროელექტროსადურების პორტულ იზრდება დმატებით მხოლოდ310 მეგავატ მარგულრებელ სიმძლვრით ხლოთხოელექტროსადურების მშა სიმძლვრე მცირდება 210 მეგავატით საპროგნოზო პერიოდს ბოლს, 2050 წელს, გენერაციის ჯამური დდმულ

სიმძლავრე 9 400. მეგავატ ალწევს. 2040 წელს შედრებით ჰიდროპროექტების სიმძლავრე იზრდება 1210 მეგავატ მარეგულირებელ სიმძლავრით ქარის პროექტების წვლად 300 მეგავატა, ხოლო ჯამურ სიმძლავრეს მზის სადგურების მიხედვით 60 მეგავატ ემატება. პროექციის მიხედვით ექსპლუატაციიდან გამოსულა 13 მეგავატ სიმძლავრის ქვანახშირის სადგურს.

ქვედ გრფიკურ მოცემულა დადგმული სიმძლავრის აბსოლუტური მაჩვენებლები საბაზისო, 2030, 2040 და 2050 წლებისთვის.

ნახ.3 ელექტროენერჯის გენერაციის სადგურების სიმძლავრის ცვლილება დაგეგმვის პერიოდს განმავლობაში

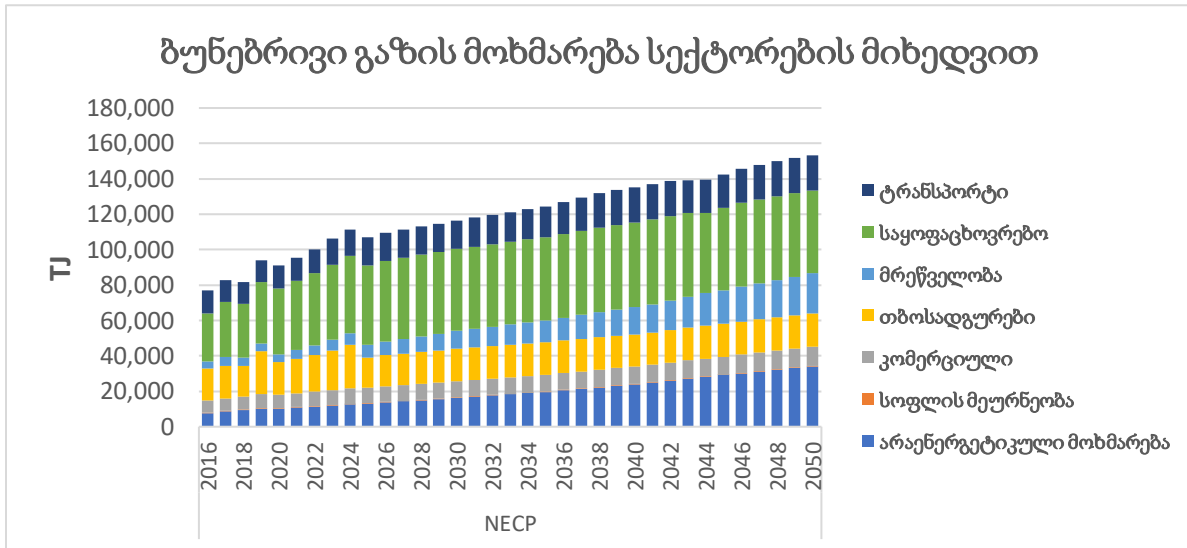
TIMES Georgia მოდელს დაშვების მიხედვით შენდება ის სადგურები და იმ რაოდენობით რაც აუცილებელია საქაროგელს ელექტროენერჯის მოხმარების დაკმაყოფილებისთვის. შესაბამისად 2030 წლისთვის მიღწეულა ნულგანი იმპორტდმოგიდბულება. თქცა, ჰიდრორესურსების სეზონურბიდნ გამომდნარე, გაზფულის რამდენიმე თვის განმავლობაში შესაძლებელია ჭარბი ელექტროენერჯის ექსპორტრება. 2030 წელს შესაძლებელია დაახლოებით 1000 გვტათელექტროენერჯის ექსპორტ, 2040 წელს - 1300 გვტათ, ხოლო 2050 წელს 1 900 გვტათენერჯის ექსპორტ.

NECP და WOM სცენარების შედრებისას ნათლდ ჩანს, რომ WOM სცენარის განხორციელების შემთხვევაში საჭირო იქნებოდ შესაბამისი სიმძლავრის ჰიდრო და თბოსადგურების მშენებლობა, თქცა, ახალ ტექნოლოგიების, კერძოდ კი ქარისა და მზის ენერჯების მოდულში ჩაროგით ვილებთ ზტტდიმავე მოხმარებას უფრო ნაკლები ფულდ რესურსის დახარჯოთ NECP სცენარის მიხედვით წლების განმავლობაში შენდება ნაკლები ჰიდროელექტროსადგურები, სამაგიეროდ იზრდება ქარის და მზის ელექტროსადგურების წილი.

ბუნებრივი გაზის სექტორი

NECP სცენარის მიხედვით ბუნებრივი გაზის მოხმარება საქაროგელში 2030 წლისთვის 3 მილიარდმ³-ს (116 398 ტქ), 2040 წლისთვის 3.5 მილიარდ (135 228 ტქ), ხოლო 2050 წლისთვის კი 4 მილიარდმ³-ს გადაჭარბებს (153 299 ტქ). ნავარუდბია, რომ ამ პერიოდს განმავლობაში ბუნებრივი გაზის საშულო წლოური მოხმარება ყოველწლოურად 1.6%-ით გაიზრდება. რესურსზე მოთხოვნა ყველზე მეტდ იზრდება

მრეწველობის სექტორსა და არაენერგეტიკულ მიწებისთვის. ბუნებრივი გაზის მოხმარების შემცირება დაგეგმილია თბოელექტროსადგურების შემთხვევაში, რაც არაენერგეტიკული თბოელექტროსადგურების ახალ, კომბინირებულ ციკლს სადგურების ჩანაცვლებით მიიღწევა.

ნახ 5. ბუნებრივი გაზის მოხმარება სექტორების მიხედვით

მოფლს მიხედვით 2024 წლდან მცირდება ელექტროენერჯის გენერაციის მიწებისათვის გამოყენებულ გაზი, რაც მომავალ წლებში დამატებით მცირდება. დანარჩენ სექტორებში მოხმარება მეტწილად სტაბილურად იწინებს. ყველაზე სწრაფი ზრდა ფიქსირდება მრეწველობაში, მათ შორის გაზის ქიმიურ მრეწველობაში ნედლეულ და არაენერგეტიკულ მოხმარებაში.

დაფრგის წყაროები

მიუხედავად წიაღისეულ რესურსების ნაკლებობისა, ქვეყანას გააჩნია მნიშვნელოვანი სატრანზიტო მდებარეობა და შესაძლებელია ტრანზიტის საფასურად ენერგეტიკულ რესურსის მიღება. სამხრეთ კავკასიური გაზადენის პროექტთან დაკავშირებით გაზის ხელშეკრულების საფუძველზე 2024-2026 წლებიდან დაგეგმილია 1.1 მილიარდი მ³ ბუნებრივი გაზის შეღვათთან ფასად შექმნა. ასევე, დამატებით გაზის ყიდვა-გაყიდვის ხელშეკრულება ადენს დამატებით მოსაწოდებელ ბუნებრივი გაზის მოცულობებსა და ფასებს 2026 წლს ჩათვლით პერიოდში. ლეისათვის საქართველო ამ ხელშეკრულებით იღებს 500 მლნ კუბურ მეტრ დამატებით გაზს ყოველწლიურად დამატებით სოფართან გაფორმებული ხელშეკრულება ბუნებრივი გაზის კომერციულ ფასად შესყიდვაზე და იგი ძალშია 2030 წლამდე. მოფლ არ განსაზღვრავს გაზის დამატებით მოცულობების სხვა წყაროებიდან მიღების ალტერნატივებს, მათ შორის გაზსაცავში დბალ მოხმარების პერიოდში შენახულ გაზის გამოყენებას.

ბუნებრივი გაზის საცავი

ბუნებრივი გაზის საცავი წარმოადგენს სტრუქტურულ მარგის დცვისა და სეზონურ, აგრეთვე ლე-დმის განმავლობაში მიწოდება/მოხმარების დასბალნის მარჯის ეფექტურ გზს. ქვეყნის ენერგეტიკულ უსაფრთხოების ამალუბის მიწითგან იხილება მიწისქვეშა გაზსაცავის, ან ბუნებრივი გაზის დმარგების ალტერნატიული მბიექტს აშენება. არსებულ გეგმის მიხედვით სამგორის სამხრეთის თლის ნავთობის საბადოზე გაზის საცავი უნდა ამოქმედებულიყო 2024 წლისთვის, თუცა, COVID-19 პანდემიის გამო პროექტი ამჟამად შეჩერებულია.

მოქმედვად იმისა, რომ ბუნებრივი გაზის საცავის პროექტი აუცილებლად განხორციელდება, იგი მოულოდურებაში ამ ეტაპზე გათვალისწინებული არ არის, თუმცა მისი ჩართვა პირდაპირ გავლენას არ იქონიებს გაზის მოხმარების პროგნოზირებასა და სიახლოველაში.

2. ენერგეტიკულ სექტორის ეკონომიკური მაჩვენებლების და კონკურენტუნარიანობის გააუმჯობესება

ენერგეტიკის სექტორი წარმოადგენს საქართველოს ეკონომიკის ერთერთს ტრადიციულ მნიშვნელობის მაღალტექნოლოგიურ დარგს, რომელიც ამავედროულად სხვა სექტორების ღირებულებათა ჯგუფის სათავეშია და უზრუნველყოფს მათ ფუნქციონირებას. ენერგოსექტორის ეკონომიკურად ეფექტური საქმიანობა, ენერჯის ფსი, ხარისხი და უწყვეტობა პირდაპირ აისახება სხვა დარგების მიერ გამოიყენებულ პროდუქციის და მომსახურების კონკურენტუნარიანობაზე. ენერგოსექტორის ეფექტურობის გასაზრდელად მნიშვნელოვანია მის მიერ შექმნილ დამატებულ ღირებულების, დასაქმების, დასაქმებულთა კვალიფიკაციის, ენერჯის საგარეოსავაჭროსა და მარკეტინგის და საინვესტიციოგარემოს გააუმჯობესება.

საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრად განვითარების სამინისტრო (სამინისტრო) სხვადასხვა უწყებების დახმარებით განხორციელებს ენერგეტიკის პოლიტიკის დეფინირებასა და გათვალისწინებული ეკონომიკური პარამეტრების მონიტორინგს, მათ შორის, დარგში ინვესტირების, მისი ეკონომიკური სარგებლობის და ეკონომიკის სხვა დარგების განვითარებაში მისი წვლელს რაოდენობრივ შეფასებას, რაც სხვადასხვა მაჩვენებელსა თუ მოულოდურების საშუალებით შეიძლება იქნას მიღწეული.

სექტორის წვლელ ქვეყნის მაკროეკონომიკურმაჩვენებლებში

2019 წელს მონაცემებით სექტორმა დახლებით მიღარდ ღირს დამატებულ ღირებულება შექმნა და 15 000-ზე მეტ ადამიანი დასაქმა.¹² იმავე წელს, სექტორმა 260 მილიონი აშშ დოლრის პირდაპირი უცხოური ინვესტიცია (FDI) მოიზდა, რაც ქვეყანაში ჯამურდ მოზდულ FDI-ის დახლებით 20% იყო დასაქმების მაჩვენებელ 2010, საბაზისო წელან შედრებით სტაბილურია, თუმცა, დამატებულ ღირებულება რეალრ მაჩვენებლებში გაზრდლა დახლებით 48%-ით სექტორის წვლელ დასაქმებაში 1.2%-ის ფრლებშია, ხლოწილ მილან შიდ პროდუქტი 2.3%-ით განისაზღვრება. 2019 წელს სექტორის ბრუნვის ნომინალური მაჩვენებელ 3.45 მილარდ ღირ იყო (ბრუნვის რეალური მაჩვენებელ 2010, საბაზისო წელან შედრებით 74%-ითაა გაზრდლ),¹³ ხლო სამუშაო ძალზე სექტორმა 294 მილიონ ღირს დანახარჯი გასწია.¹⁴ საქართველოს ყველზე შემოსავლან ათკერმო კომპანას შორის ხუთ ენერგეტიკის სფეროში მოღვაწეობდ.¹⁵ სამუშაო ძალს მწარმოებლურბამ 2019 წელს საშულდ 66 ათასი ღირ შეადინა ერთდასაქმებულზე. რეალრ მაჩვენებლებში მწარმოებლურბა საბაზისო, 2010 წელან შედრებით გაზრდლა 51.5%-ით მეტნაკლებად სტაბილური დასაქმების მაჩვენებლს და ზრდდ დამატებულ ღირებულების გათვალისწინებით მწარმოებლურბის მზრდ ტრენდ

¹² დამატებულ ღირებულების გაანგაროშება არითვალისწინებს გადდნების ეფექტს

¹³ რეალური მაჩვენებელ გაანგაროშებულა მწარმოებელა ფსების ინდექსით

¹⁴ მონაცემების ძირითად ნაწილ გაანაღებულა NACE კლსიფიკატორის მე-2 რევიზიის მიხედვით სექციისთვის „ეფექტურენერჯის, აირის, ორთულს და კონდცირებულ ჰაერის მიწეობა“ (შემდგომში „სექტორი“).

¹⁵ საქართველოს 150 ყველზე შემოსავლანი კომპანია • Forbes Georgia

ენერგოსექტორში შესაძლოა ტექნოლოგიური პროგრესისა და სამუშაო ძალის კვალიფიკაციის ამაღლებაზე მიუთითებდეს.¹⁶ რაც შეეხება საშუალო დანახარებს სამუშაო ძალაზე, 2019 წელს ის 19.5 ათას ლრის ნიშნულზე იყო და საბაზისო 2010 წელთან, შედარებითრეალურ მაჩვენებლებში გაზრდილია 28%-ით შრომის ანაზღაურების რეალური მაჩვენებლის ზრდა ხელს უწყობს ენერგოსექტორიდან მუშახელს დანადგარების შემცირებას, რაც თავის მხრივ, სამუშაო ძალის მწარმოებლობას ზრდის. 2019 წლის მონაცემებით რეალური მაჩვენებლებში გამოსახულებულია ხარჯული ლრზე სამუშაო ძალამ საშუალოდ 3.35 ლრის დამატებითი ღირებულება შექმნა.

მნიშვნელოვანია ენერგოსექტორში შექმნილი დამატებითი ღირებულებისა და სექტორში დასაქმებული სამუშაო ძალის კვალიფიკაციის ამაღლება; ასევე, სექტორის ტექნოლოგიური პროგრესის ხელშეწყობა, რაც თავის მხრივ, სხვა თანაბარ პირობებში, გაზრდის ენერგოსექტორის კონკურენტუნარიანობას და შეამცირებს ენერჯის ფასებს.

სამომავლოდ სამინისტრო, შესაბამის კომპეტენტურ უწყებებთან და ორგანიზაციებთან ერთად შეაფასებს ენერგეტიკის სექტორის ეკონომიკურ სარგებლობას, ასევე, როდენობრივად შეაფასებს არაპირდაპირ კონტრიბუციას ეკონომიკაში (ენერგოსექტორის გადღენების ეფექტი).

საქართველოს ენერგოსექტორის ეკონომიკურ მაჩვენებლებზე ურყეფითად აისახება აფხაზეთის ელექტროენერჯით უფსოდიომარგების პრაქტიკა. 2021 წლის მონაცემებით სახელმწიფოსა წარმოებმა ენერჯისა და ვარდილჰესის მიერ გამოიშვა ვეზულო ენერჯის სანაცვლოდ დახლოებით 40 მილიონი ლრის შემოსავალ ვერ მიიღო ენერგეტიკაში დაგეგმილ საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად ნავარუდუვია, რომ ენერგეტიკულ ბირჯის ამოქმედების შემდეგ სადურები შეძლებენ სალერეუ გაცემულ ენერჯის სრულ ღირებულების მიღებას.

კონკურენცია ელექტროენერჯისა და ბუნებრივი გაზის საცალოდ საბიოფიო ბაზრებზე

სემეკი ყოფილწლოვად აქვეყნებს ელექტროენერჯისა და ბუნებრივი გაზის საცალოდ და საბიოფიო ბაზრებზე კონკურენციის მაჩვენებლებს. 2019 წელს ელექტროენერჯის საცალო ბაზრზე მიწოდებისა და განაწილების ნაწილში მხოლოდ 2 კომპანია საქმიანობდა, შესაბამისად ჰერუნდლჰირმანის ინდექსის მიხედვით ელექტროენერჯის საცალო ბაზრის მაღლწონცენტრირებულ იყო ($HHI = 5\ 338$).¹⁷ 2021 წლის 1-ელ ივლისიდან, ელექტროენერჯის მიწოდებისა და განაწილების საქმიანობის განცალკევების შემდეგ, საცალო ბაზრის ლაა მიწოდების საქმიანობით დინტრესებულ საწარმოებისათვის, შესაბამისად ბაზრის ამ სეგმენტი მოსალოდნელა კონკურენციის ზრდა.

ელექტროენერჯის საბიოფიო ბაზრზე, 2019 წელს რეგისტრირებულ იყო გენერაციის 95 ობიექტი. ჰერუნდლჰირმანის ინდექსი გენერაციის სეგმენტისთვის $HHI = 1\ 516$ იყო, რაც ზომიერად კონცენტრირებულ ბაზრზე მიუთითებს. კონცენტრაციის კოეფიციენტს (Concentration Ratio – CR3) მიხედვით 3 ყველზე მსხვილ გენერაციის ობიექტს ჯამური წილი ბაზრზე 47.1% იყო.¹⁸

¹⁶ ტექნოლოგიური პროგრესი ზრდის მწარმოებლობას, ოქცა, ენერგოსექტორში მწარმოებლობის ზრდა შეიძლება სხვა ეგზოგენური ფაქტორებით მიიღწეს, მაგალითად როგორცაა უზი ნალქი.

¹⁷ სემეკ-ის 2019 წლის საქმიანობის ანგარიში, 2020.

¹⁸ ოქვე

2019 წელს ბუნებრივი გაზის საცალ ბაზრისთვის ინდექსის მნიშვნელობამ $HHI = 2\,452$ შეადგინა, რაც მაღალდონეზე მდებარეობს. საცალ ბაზრზე ოპერირებდა 34 კომპანია, სამი უსახვილესი მიმწოდებლის წილი კი 84.8%-ს შეადგენდა.¹⁹

2019 წლისთვის ბუნებრივი გაზის საბითუმო დანეჭე საქმიანობა 10 მიმწოდებელს, რომელთა შორის სამი უსახვილესი მიმწოდებლის წილი 94% იყო ეს შესაბამისად აისახა ჰერფინდალ-ჰიშმანის ინდექსზე, რომელმაც ვაჭრობის ამ დანეჭე შეადგინა $HHI = 3\,115$.²⁰ ბაზარი ამ შემთხვევაშიც მაღალდონეზე მდებარეობდა.

ბუნებრივი გაზის ბაზრის რეფორმის აქტიურ ფაზაში შესვლამ 2022 წლამდე დაგეგმილ დამტკიცებულ ბუნებრივი გაზის ბაზრის მოთხოვნის კონცეფციას ელექტროენერჯის სექტორის მსგავსად შემცირებდა ბუნებრივი გაზის საცალ ბაზრზე შესვლას ბარიერები, რაც საბოლოოდ ფორმებს შორის გაზრდილ კონკურენციაში აისახება. თუმცა, ჯერჯერობით პრობლემად რჩება გაზის ერთ დომინანტ საბითუმო მიმწოდებელზე დამოკიდებულება.²¹

ჯანსაღი მარეგულირებელი კანონმდებლობა ხელს უწყობს ენერჯიაზე კონკურენტულ ფასების დადგენასა და ტექნოლოგიურ პროგრესს. საქართველოს მთავრობა აქტიურად მუშაობს ევროპულ დირექტივებისა და რეგულაციების ეროვნულ კანონმდებლობაში ასახვის მიმართულებით ითვალისწინებს ასოცირების ხელშეკრულებით ნაკისრ ვალდებულებებს და ეტაპობრივად ნერგავს საბაზრო უზოგადოებებისთვის საჭირო რეგულაციებს ენერჯეტის სექტორში. საკანონმდებლო ცვლილებები მიზნად ისახავს კონკურენტულ გარემოს ხელშეწყობას და კარტელურ ბიძნეს გარეგნობების შესაძლებლობების მინიმიზაციას; ასევე, ენერჯეტის (მათ შორის, სუბსიდირების პოლიტიკის) ოპტიმიზაციას მისი ეფექტურობისა და ეფექტურობის ამაღლების მეშვეობით რაც ბაზრების ფუნქციონირების ხარისხსა და ვაჭრობის ლბერალისაციიდან მომდინარე სარგებელს გაზრდის.²²

ელექტროენერჯის და ბუნებრივი გაზის ფასები

საქართველოს ელექტროენერჯისა და ბუნებრივი გაზის სამომხმარებლო ფასები საკმაოდ დაბალია და რეგიონში მხოლოდ რუსეთსა და აზერბაიჯანის შესაბამის მაჩვენებლებს აღემატება. 1 კვტური მეტრი ბუნებრივი გაზის ღირებულება საშუალოდ 51.5 თეთრს შეადგენს, ხოლო 1 კვტური ელექტროენერჯის სამომხმარებლო სექტორს საშუალოდ 23.5 თეთრად მიეწოდება. სამომხმარებლო ტარიფების უმეტესი ნაწილი სრულდრეგულირებულია და მოსახლეობა სარგებლობს საფუძვლიანი ტარიფითაც, ერთ მხრივ, ხელს უწყობს ენერჯის დაზოგვას, ხოლო მეორე მხრივ, სოციალურ დტირიუას ატარებს. სატარიფო რეგულირებას ასევე ექვემდებარება მცირე საწარმოებიც. აღსანიშნავია, რომ ბოლო პერიოდში კომერციულ სექტორისთვის ელექტროენერჯიაზე გაზრდილი ფასებმა მნიშვნელოვნად გაზარდა მოხონა ნეტარისცივის პროგრამაზე და მისი პანელზე ბიძნისის მხრიდან.

საქართველოს ენერჯეტის ბიძნის ამომქმედებამდე ელექტროენერჯის ფასი იმ მსხვილ მომხმარებლებისთვის, რომლებიც ვაჭრობენ საბითუმო ბაზრზე, დინდება ომხრივი ხელშეკრულებების საფუძველზე, 2022 წლის სექტემბრიდან კი მათ საშუალება მიეცემათ ივაჭრონ საქართველოს ენერჯეტის ბიძნისზე. რაც შეეხება ბუნებრივი გაზის კომერციულ სექტორს, მიწოდების ტარიფები

¹⁹ ავტორის გამოთვლები

²⁰ სემეკ-ის 2019 წლის საქმიანობის ანგარიში, 2020.

²¹ მიმწოდებელთა რაოდენობის ზრდა აუჯანსაღებს საქართველოს, როგორც ენერჯის შემსყიდველ, საბაზრო პოლიტიკას.

²² ასოცირების ხელშეკრულება, 203-206-ე მუხლები

დრეგულრებულა და არსაყოფცხოვრებო(კომერციულ) მომხმარებლებს ბუნებრივი გაზი მიეწოდებათ საჯროდშეოვა ზებულ პირობებითა და ფსეებით

ენერჯის დაბალ ფსეები საქაროველს ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორს ინვესტორებისთვის მეტ მიმწოდებლას სძენს. ენერჯის, როგორც ერთერთი მნიშვნელჯანი საწარმოო ფქტორის, დაბალ ფსეები საქაროველში წარმოებულზოფუციას კონკურენტულს ხდის საექსპორტობა ზრებზე.

მიუხედავად რეგინში შედრებით დაბალ ტრიფებისა, იმპორტულ ენერჯის მზრდ წილ საბალნსო ელექტროენერჯიაში და მისი ფსი, ასევე ლრის გაცვლოთ კურსის მკვეთრი მერყეობა ტრიფების ზრდს მაპროფორებელ შეიძლება გახდეს. სამინისტრო აქტოზრდ მუშაობს გენერაციის ობიექტების მშენებლების ხელშეწყობასა და იმპორტს ჩანაცვლებაზე, რთა მოხონა შიდ, გენერაციის სტბილური წყარობით და კმაყოფილეს.

ელექტროენერჯით და ბუნებრივი გაზით საგარეო ვაჭრობა და ტრანზიტო

ელექტროენერჯის მოლოან გენერჯიაში ჰიდროენერჯის მალლ წილ წყალზვობის პერიოლში ენერჯის ექსპორტს საშულებას იძლევა, ოფიცა, ბოლო პერიოლში გაზრდლ მოხმარების, ასევე, სეზონურ დაბალ საექსპორტო ფსების გამო საქაროველს სავაჭრო სალო ურყოფითა. სავაჭრო სალოს ასევე აზრესებს ოთქმის სრულ დმოიდაბულბა ბუნებრივი გაზის იმპორტზე.

განვითარებულ გადმცემი ინფრასტრუქტურის პირობებში, საქაროველს ენერჯეტკულ სისტემა ელექტროენერჯის და ბუნებრივი გაზის მნიშვნელჯან სატრანზიტო მარშრუტს წარმოდექს. როგორც სატრანზიტო ქვეყანას, საქაროველს შეუძლთ სამხრეთავკასიური მილხაუნის (SCP) წლოური სატრანზიტო მოჯლობის 5%-მდე შეისყიდოს 2068 წლს ოქტომბრმდე. მილხაუნის სრულ დატვირჯის შემთხვევაში საქაროველს საშულება აქვს 1.1 მილოარდ მ³ ბუნებრივი გაზი მიიღოს. ასევე, დმატბით შესაძლებელთა 500 მილოარდი მ³ ბუნებრივი გაზის ფსდაკლებით შეძენა 2026 წლმდე. ორვე ხელშეკრულებით განსაჯჯრულ ფსები რეგინში ბუნებრივი გაზის საბაზრო ფსებზე მნიშვნელჯნად დაბალა. მიღებულ იაფ რესურსი გამოყენება საყოფცხოვრებო და ოზოენერჯის მოხმარების დასაკმაყოფილბლდ რც დაბალ ტრიფების და იაფ ელექტროენერჯის წარმოების საშულებას იძლევა.

საქაროველს ელექტრის სტემის ოხივე მეზობელ ქვეყანასთან კავშირი ტრანსსასაჯჯრო ვაჭრობიდნ შემოსავლების მიღების საშულებას იძლევა. 2016-2020 წლებში საქაროველს ელექტრის სტემამ 1350 გვტო ელექტროენერჯია გაატრ და სატრანზიტო საქმიანობიდნ 15.2 მილოარდი ლრის შემოსავალ მიიღო ²³ განიხილება ევროზულ ერთთან ენერჯეტკულ ბაზრთან ინტეგრირება, რც საქაროველს საშულებას მისცემს მალლ მსყიდველწარანონის ბაზრზე განახორციელს ელექტროენერჯის ექსპორტო, რც, მეორე მხრივ, კიდევ უჯრო დლ სტბულ ოქნება მეზობელ ქვეყნებისთვის, საქაროველსთან გააძლიერონ სისტემათა შორისი ელექტროგადმცემი ინფრასტრუქტურ და გამოყენონ საქაროველს სატრანზიტო პოქენციად. ²⁴ მეზობელ ქვეყნებთან ეფექტანი სავაჭრო ურთერთობების ჩამოყალბება საქაროველს ჰიდროენერჯის და სამომავლდ სხვა განახლებად ენერჯების გამომუშავების სიჭარბის პერიოლში ელექტროენერჯის ექსპორტს შეწყობს ხელ, ხოლო დეფიციტს პერიოლში საქაროველს საიმპორტო არხების დვერსიფიცირების საშულებას მისცემს. 2019 წელ ელექტროენერჯეტკულ ბაზრზე რეგისტრირებულ იყო 25 იმპორტორი და 37 ექსპორტორი სუბიექტო,

²³ საქაროველს სახელწოფო ელექტრის სტემა, 2016-2020 წლების ფნანსური ანგარიშგებები

²⁴ საქაროველს გადმცემი ქსელს განვითარების აოქლანი გეგმა 2021-2031, გვერდ 28

თქმა, აქედან აქტური მხოლოდ 1 იმპორტორი და 9 ექსპორტორი საწარმო იყო საექსპორტო და საიმპორტო ბაზრების გახსნა კონკურენციის ხარისხს გაზრდის.

ელექტროენერჯის სექტორში 2011 წელს შემდეგ უნიშვნელო დღებით სავაჭრო სალდო მხოლოდ 2016 წელს დაფიქსირდა. მნიშვნელოვანია ადგილობრივი რესურსების ათვისება და გენერაციის ზრდა, რთა ელექტროენერჯიაზე მოთხოვნა დაკმაყოფილდეს შიდა და იაფ რესურსების გამოყენებით რაც ჩაანაცვლებს იმპორტს და, კარგი კლიმატური პირობების შემთხვევაში, გაზრდის საექსპორტო პოტენციალს.

ინვესტიციები სექტორში

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები (FDI) უცხოური ვალუტის შემოდინების, ტექნოლოგიური პროგრესის, ადგილობრივი დასაქმების და დასაქმებულთა კვალიფიკაციის ზრდის წყაროა. ამასთან, განხორციელებულ ენერჯეტიკულ პროექტები ქვეყანას ეხმარება შეამციროს იმპორტი მოცილებულბა და ადგილობრივი განახლებად რესურსითა წარმოოს იაფ ენერჯია. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შემოდინებას თან ახლავს ტექნოლოგიური პროგრესი, რაც მნიშვნელოვნად ზრდის მწარმოებლობის დონეს და აჩქარებს საკუთრივ ენერჯის სექტორის და მასთან დაკავშირებულ დარგების განვითარებით განპირობებულ ეკონომიკურ ზრდას. უცხოური კაპიტლის მოზიდვით შესაძლებელია პირველ რიგში ადგილობრივი, შემდეგ კი რეგიონული სუფთა ენერჯის დეფიციტს შევსება. ამიტომ, ინვესტიციის მოზიდვა ენერჯეტიკულ პოლიტიკის ერთერთ მნიშვნელოვანი პრიორიტეტია.

საქართველს მთავრობა აქტურად მუშაობს ენერჯეტიკის სექტორში უცხოური ინვესტიციების წახალსებაზე. ეკონომიკური რეფორმების შედეგად საქართველში რეგისტრირებულ საწარმოს პირდაპირი გადასახადების ფრდებით მაჩვენებელ კომერციულ მოცულობაში 9.9%-ია და ამ მაჩვენებლს მიხედვით ქვეყანა მსოფლიოში მესამე ადგილს იკავებს. 2017 წლდან აღარ იბეგრება რეინვესტირებულ მოცუბა. შედეგად 2019 წელს რეინვესტირების წილი მთლიან პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებში 47.5% შეადგინა, რმაც დმატებით ეკონომიკური ზრდა განაპირობა.

მთავრობა ყურადღებას უთმობს მალღ რეპუტაციის და გამოვლდების სტრატეგიულ ინვესტირების მოზიდვას, რთა ამაღლდეს პროექტების ხარისხი და ქვეყანამ მიიღოს ახალ ტექნოლოგიებზე წვდმა. ენერჯეტიკულ პროექტების განხორციელების და უცხოელ ინვესტირების დინტერესების მიზნით შექმნილა სს „საქართველს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი“ (GEDF), რომლს უმთავრეს ამოცანას წარმოადგენს განახლებად ენერჯის წყარობის პერსპექტიულ პროექტების დამუშავება და განვითარების ხელშეწყობა, პოტენციური ინვესტირების მოძიება და მათ არსებულ პროექტებით დინტერესება. GEDF-მა განახორციელ ქარლს ქარის სადურის პროექტი, რომელც სადემონსტრაციო ხასიათს ატარებდ და პროექტს წარმატებამ მნიშვნელოვნად წახალსა ქარის ენერჯეტიკული პროექტები.

ამავე დროს, სახელმწიფო თავადც ახორციელებს ინვესტიციებს ენერჯეტიკაში. საქართველს სახელმწიფო კომპანიები საკუთარი სახსრებით ახორციელებენ ენერჯეტიკულ ინფრასტრუქტურულ პროექტებს. სს „საქართველს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია“ მიმართავს ფულდსახსრებს გაზის გადმცემი ინფრასტრუქტურისა და თანამედროვე თბულექტროსადურების აშენება-ექსპლუატაციისთვის. ორი თანამედროვე კომბინირებულ ციკლს თბულექტროსადურის წარმატებულ ოპერირების შემდეგ დაგეგმილა დმატებით თბოსადურების აშენება და ექსპლუატაცია.

სექტორში სახელმწიფოს მიერ განხორციელებულ ინვესტიციების მოქედვად საქართველს ეკონომიკა ლაა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციებისთვის. FDI-ის მოზიდვით სახელმწიფო ბიუჯეტს ჭირთადარ

დაწვება კაპიტლურად საინვესტიციო პროექტების ხარჯები და მეტ რესურსი დრეზა საზოგადოებისთვის საჭიროსხვა მნიშვნელოვანი პროექტების განხორციელებისათვის.

საქარზეელს ეკონომიკის მზაობა, მიიღოს FDI, უზიროზო არ არის. დევანდელ ეკონომიკური გამწვევებიდან გამომდნარე, საჭიროს საქარზეელს ძირითად აქტვების და უსაფრთხოების დცვა, რც საინვესტიციოსკრინინგის მექანიზმის (investment screening framework) საშუალებითშიეიდლება მიიღწეს. საინვესტიციო გადწყვეტვლები ისეთ სტრატეგიულ დრემი, როგორცაა ენერგეტიკა, მხოლოდაფუვლანი შემწმების შემდეგ უნდ იქნას მიღებულ. არსებულსაკანონმდებლორედექციის მიხედვით ენერგეტიკულ საწარმს აქტვების 5%-ზე მეტ წილს გასხვისების შემთხვევაში ტრანზექცია შეთანხმებულ უნდ იყოს მარეგულირებელან.

მნიშვნელოვანია პროექტების განხორციელების შემდომ ეტაპზე ინვესტირების მხარდმჭერი სქემების შემუშავება. უხლეს წარსულში გარანტირებულ შესყიდვის ხელშეკრულებები (PPA) ჩანაცვლად პრემიალური ტროფით (Feed-in Premium), რც ენერჯის მწარმოებელს ბაზარზე ჩამოყალბებულ საბითუმო ფსთან ერთად დმატებით უწრუნველეფ ფქსირებულ პრემიალური ანაულ ურებით მიტხედვადიმისა, რომ არსებულ PPA პრექტვა აღრგამოყენება, ის მანც რება ინვესტიციის ხელშემწყობ ერთერთ მექანიზმად და იგი გამოყენებულ იქნება რმდენიმე ათულ ენერგობროექტში, რომელს დველებერთან ამგვარი ხელშეკრულები წარსულშია გაფრმებულ.

ენერგეტიკის პოლტიკა უნდ შეესაბამებოლს მდგრად განვითარების მიზნებს, რც გულსხმობს არ მხოლოდ ეკონომიკური, არამედ სოციალური და გარემოსდცვით ასპექტების გათვალსწინებას ენერგობროექტების დგეგმვა-განხორციელების პროცესში. როგორც წარსულში გამოვლელბამ აჩვენა, ენერგეტიკულ პროექტების განხორციელების დროს საჭიროს აქტური და ეფექტური საკომუნიკაციო არხების მიწყობა მოსახლზასთან, განსაკუთრებით პროექტს უმოქმედების არეალში მულდივად მაცხოვრებლებთან. სამინისტრო მის დქვემდებარებაში მყოფ უწყებებთან ერთად მოსახლზის ცნობიერების ამალბის მიზნით გააგრძელბს მულდივი და აქტური საგანმანათლებლოკამპანიების ჩატრებას. გაძლერდება გამჭირვალბის ხარისხი ენერგობროექტების შესრულების ყოველუტაპზე.

ნედლო ნავთობი და ნავთობპროდუქტების ბაზარი

საქარზეელში ადგილბრივი ნავთობის მარგებისა და ნავთობგადამამუშავებელ სიმძლვრების სიმცირის გამო მოხმარება მოლანად გარე წყაროებზე და მოვიდბულ. ბაზარი სრულდ ლბერლზებულა და ფსები, გარვეულ დროით ჩამოწმენით შეესაბამება საერთაშორისო ბაზრის ტრენდბს. საიმპორტო ბაზარი დვერსიფიცირებულა, ნავთობმიწოდებელ ქვეყანათ წილბრივი გადნაწილება კი ენერგომატრებლების საიმპორტო ფსსა და მიწოლების შოგებზე და მოვიდბულ. ნავთობპროდუქტების ბაზრის ძირითადამწვევას საქარზეელში საერთაშორისოფსები და ეროვნული ვალუტის გაცვლით კურსის ცვალბადბა წარმოდენს. მიწოლების უსაფრთხოების უწრუნველეფსა და საგარეოურყოფით შოგების უმოქმედების შემცირების მიზნით კერძოსექტორან თანამშრომლობით იგეგმება ნავთობპროდუქტების რეზერვების შექმნა, რც კრიზისულ სიტუციების შემთხვევაში ფსების სტაბილზაციის ერთერთ მექანიზმია. ასევე, კერძოსექტორის ჩარულბით დგეგმილა ნავთობგადამამუშავებელ სიმძლვრების შექმნა შავი ზღვის სანაპიროზე.

ნახშირი

ადგილბრივი რესურსების სიმცირის და მოზვების სირთულეების გამო ქართული მრწველბა, ძირითადდ იმპორტირებულ ნახშირს მოიხმარს. ძირითად მოხმარებლებს თუქისა და ფოლდს და

არლოთწერი მინერალური ნაკეთობების სექტორები წარმოადგენენ და მიწოდების 96%-ზე მეტს მოხმარენ. ნახშირის შიდა, ორგანიზებულ ბაზარი პრაქტიკულად არარსებობს და მიმწოდებლებსა და მომხმარებლებს შორის დადებით ორმხრივი ხელშეკრულებების დანეჭე ფუნქციონირებს. 2019 წელს ნახშირის იმპორტი ჯამურად დახლებით 65 მლნ. აშშ დოლარი დაიხარჯა. რუსეთ-უკრაინის ომის და გარულებულ იმპორტის პირობებში, მიმდინარეობს იმპორტის ადგილობრივი წარმოებით ჩანაცვლება ცემენტის მრეწველობაში.

ბიომასა

ბიომასის ორგანიზებულ ბაზარი საქარუელში არ არსებობს და იგი ლცენზირებულ მოზრების შემდეგ მეორდაბაზრზე ივაჭრება. საქარუელში შეშა ძირითად დასაბრბ სარწავად რეგიონებში მოხმარება, ოფცა, გაზოფციონების აქტური ტემპის გამო შეშის მოხმარება ბლო წლებში მნიშვნელუნად შემცირდა. ბიომასა და მისი ნარწენებისგან წარმოებულ ბრკეტებიც აქტურად განიხილება, როგოც ბუნებრივი გაზის ჩამნაცვლებელ სარწავი რუოდგაზოფციონება და დასახლებულ პუნქტებში. მოქმედებს რამდენიმე სარწარმო რომელც ბიომასის ნარწენებისგან ამზადებს და ყიდის ბიომასის ბრკეტებს და პელეტებს.

აქტურად მიმდინარეობს „საქმიანი ეზობის“ მოწყობა, რც შეცვლის აქამდე არსებულ ე.წ. სოციალური ჭრების პრაქტიკას და ბიომასის წარმოება კერძო და საჯრო სექტორის ერთობლივი ჩარუდობით განხორციელდება. შეიქმნება ორგანიზებულ ბაზარი, რც მოსახლეობასა და კერძო სექტორს ხე-ტყის შეძენას და ტრანსპორტირებას გაუადვილებს.

3. ენერგეტკული სექტორის ორგანიზაციული და ინსტრუქციური განვითარება, მონაწილეთა უფლებები

ენერგეტკის სექტორის მარუა და რეგულირება

ასოციონების შესახებ შეთანხმება, ერთს მხრივ, საქარუელსა და მეორეს მხრივ, ევროგავშირს და ევროზის ატომური ენერჯის გაერთიანებას და მათწევრ სახელმწიფოებს შორის წარმოადგენს საქარუელს ენერგეტკის კანონმდებლობის ევროზის კავშირის სამარულთან დახლების ძირითად სამარულბრივ საფუძველს. ასოციონების შეთანხმების შესაბამისად საქარუელ ეტპობრივად უხლებს თავისი კანონმდებლობას ევროგავშირის კანონმდებლობასა და საერთაშორისო სამარულბრივ ინსტრუმენტებს ელექტროენერჯის, ბუნებრივი გაზის, განახლება და ენერჯის, ენერგოეფექტანობის და სხვა სექტორებში. საქარუელს პარლამენტმა 2017 წლის 24 აპრილს განახორციელ „ენერგეტკული გაერთიანების დამფუძნებელ ხელშეკრულებასთან საქარუელს შეერთების შესახებ“ ოქმის რტოფციონება, რომლითაც ასევე დაფინდა საქარუელს მიერ ენერგეტკული გაერთიანების კანონმდებლობის იმპლემენტაციის ვადები. აღნიშნულ ვადებულებების ფრულებში და მათ შესრულების მიწით ამჟამად საქარუელს ენერგეტკული სისტემა აქტური რეფორმირების პროცესშია.

2019 წლის 20 დეკემბერს საქარუელს პარლამენტს მიერ „ენერგეტკისა და

წყალმარაგების შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღებით დაიწყო ენერგეტიკულ სექტორში ურეგულირებლობის რეფორმა. 2020 წელს მიღებულია ათუთობით განქვემდებარე აქტი, მათ შორის, საქართველოს მთავრობის 2020 წლის 16 აპრილის №246 დღეისათვის დამტკიცებული „ელექტროენერჯის ბაზრის მოდელის კონცეფცია“ (შემდგომში - ელექტროენერჯის ბაზრის მოდელის კონცეფცია), „ლცენზირების წესებისა და ენერგეტიკულ საქმიანობის თაობაზე შეტყობინების წესის დამტკიცების შესახებ“ კომისიის 2020 წლის 17 მაისის N22 დღეისათვის, „ელექტროენერჯის ბაზრის წესების დამტკიცების შესახებ“ კომისიის 2020 წლის 16 აგვისტოს N46 დღეისათვის, კომისიის 2020 წლის 27 მარტის N9 დღეისათვის დამტკიცებული „გადმცემი სისტემის ოპერატორის სერტიფიცირების წესები“ და სხვა.

ენერგეტიკის სექტორის მართვის და რეგულირების მიზნია უსაფრთხო, საიმედო ეფექტური, არდსკრიმინაციული და მომხმარებელზე ორიენტირებული სისტემების შემუშავების ხელშეწყობა და მათ დანერგვა; კონკურენტული, უსაფრთხოდ ეკოლოგიურდმდრად შიდა ენერგეტიკულ ბაზრებისა და მომხმარებლებისთვის ბაზრის ეფექტური განხილვის ხელშეწყობა. აგრეთვე, გრძელვადიანი ამოცანების გათვალისწინებით ენერგეტიკულ ქსელების ეფექტური და საიმედო ოპერირებისთვის სათანადო პირობების უზრუნველყოფა.

ენერგეტიკულ რეფორმა და კონკურენტული ბაზრების განვითარება

ენერგეტიკულ სექტორში მიმდინარე რეფორმა მიზნად ისახავს საჯარო ინტერესის სფეროსთვის მიკუთვნებულ ენერგეტიკულ საქმიანობისა და კომერციულ ენერგეტიკულ საქმიანობის ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფას, საჯარო ინტერესის სფეროს მიკუთვნებულ საქმიანობის - ელექტროენერჯის/ბუნებრივი გაზის გადცემისა და განაწილების განმახორციელებელ ენერგეტიკულ საწარმოების საქმიანობის განცალკევებას, ელექტროენერჯის საბითუმო და საცალო ბაზრების განვითარებას, ამ ბაზრებზე კონკურენციის ხელშეწყობას და მომხმარებელთა უფლებების დაცვას²⁵.

ელექტროენერჯისა და ბუნებრივი გაზის ბაზრების მიწეობა - ძირითად ორგანიზაციულ სტრუქტურები და პროცესები

საქართველოს ელექტროენერჯის ბაზრის დამდე არსებული მოდელი შეიძლება განისაზღვროს, როგორც პირდაპირი ხელშეკრულებების ბაზარი, სადაც ბაზრის მონაწილეები ვალდებულებების შესრულებას ახორციელებენ ყოველდღიური ანგარიშსწორების საფუძველზე. პირდაპირი ხელშეკრულებების ბაზრთან ერთად ფუნქციონირებს ე.წ. საბალანსო ბაზარი, რაც ელექტროენერჯის ბაზრის მონაწილეებს საშუალებას აძლევს იყიდონ/გაყიდონ დამატებით მოთხოვნილ/გამომწავებულ ელექტროენერჯს და დაბალნის პირდაპირი ხელშეკრულებებით აღებულ ვალდებულებები თვის ქროლი. ამასთან, ელექტროენერჯის ბაზარზე ფუნქციონირებს გარანტირებულ სიმძლავრის მექანიზმი, რომელიც ეხმარება გადმცემი სისტემის ოპერატორს უზრუნველყოს ელექტროენერგეტიკულ სისტემის მდგრადობა და საიმედოობა, ხოლო თხოულობისა და ფურებს -

²⁵ ენერგეტიკულ გაერთიანებასთან მიერთების ოქმი ასევე ითვალისწინებს გამონაკლისებს ენერგეტიკული გაერთიანების ხელშეკრულების კონკურენციის მომწესრიგებელი ნორმების გამოყენების სფეროში.